НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Фінансово-економічний факультет
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Спеціальність 072 – „Фінанси, банківська справа та страхування»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему:

«Безготівкові операції банку та перспективи їх розвитку»

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Студентка групи Ф-19.04 _____ Миринець Катерина Юріївна

Науковий керівник _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.

Робота допущена до захисту _____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.

Київ 2023

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Освітній ступінь – ***бакалавр***
Галузь знань - ***07 «Управління та адміністрування»***
Спеціальність – ***072 «Фінанси, банківська справа та страхування»***
Освітньо-професійна програма – ***«Фінанси, банківська справа та страхування»***

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., проф. Т.Г. Бондарук
_____
«10» листопада 2022 р.

З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну роботу бакалавра
Миринець Катерини Юріївни

1. Тема роботи: «Безготівкові операції банку та перспективи їх розвитку»
керівник роботи д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
затверджена наказом по Академії від «10» листопада 2022 р. № 336/1
2. Термін здачі студентом закінченої роботи 22 травня 2023 р.
3. Вихідні дані роботи: монографічні дослідження, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, періодичні видання, ресурси мережі Інтернет.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить зробити):
Розділ І. Теоретико-економічна сутність здійснення безготівкових операцій.
Розділ ІІ. Аналіз ефективності використання безготівкових операцій.
Розділ ІІІ. Перспективи розвитку безготівкових операцій.
5. Перелік графічного матеріалу: Схеми, діаграми, таблиці
6. Дата видачі завдання 10 листопада 2022 р.

Керівник _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	Затвердження теми і наукового керівника кваліфікаційної роботи бакалавра на засіданні кафедри	20.01.2023	Виконано
2.	Опрацювання першоджерел по темі роботи	30.01.2023	Виконано
3.	Розробка плану роботи, методики та інструментарію досліджень	06.02.2023	Виконано
4.	Проведення економічних досліджень та їх аналіз	15.02.2023	Виконано
5.	Написання вступу до роботи	20.02.2023	Виконано
6.	Написання першого розділу роботи	06.02.2023	Виконано
7.	Написання другого розділу роботи	20.02.2023	Виконано
8.	Написання третього розділу роботи	03.04.2023	Виконано
9.	Написання висновків та пропозицій, оформлення роботи	10.04.2023	Виконано
10.	Подача першого варіанту роботи на кафедру	17.04.2023	Виконано
11.	Доопрацювання роботи згідно з зауваженнями керівника	24.04.2023	Виконано
12.	Попередній захист роботи	08.05.2023	Виконано

Студент_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи_____ д.е.н., професор Бондарук Т.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра

студентки Національної академії статистики, обліку та аудиту

Миринець Катерини Юріївни

Тема: «Безготівкові операції банку та перспективи їх розвитку»

Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок.

Містить 11 таблиць, 14 рисунків, 34 літературних джерел.

Актуальність теми. Використання безготівкових операцій дозволяє значно знизити витрати на обслуговування готівки, зокрема на зарплату касира та операції з валютними ризиками. При цьому безготівкові розрахунки є швидким та зручним способом оплати товарів та послуг, що дозволяє забезпечити швидкий та ефективний рух грошових коштів.

За останні роки цей ринок значно зріс і розвивається дуже швидкими темпами, зокрема в Україні. У світі більшість розрахунків проводяться безготівковими операціями, тому важливо знати та вивчати переваги та недоліки цього виду операцій. У зв'язку з тим, використання безготівкових операцій є актуальною темою.

Ступінь розробленості проблеми безготівкових операцій та їх перспектив розвитку в цілому є достатньо розробленою, але має свої виклики та необхідність подальшого дослідження.

Широке коло питань, пов’язаних з дослідженням ринку безготівкових операцій в Україні, знайшли своє відображення у працях багатьох науковців. Серед дослідників слід відмітити праці І. Спитник, А. Костянтин, М. Федишин, М. Вовк, О. С. Сергєєва, С. О. Матвієнко, А. А. Олешко, В. І. Захарченко, І. І. Барановський, М. О. Гончарук та інші. Однак динамічний розвиток безготівкових операцій вимагає поглибленої оцінки їх сучасного стану і тенденцій розвитку з метою визначення перспектив та можливих ризиків їх поширення на вітчизняному фінансовому ринку.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження безготівкових операцій банку та їх перспектив розвитку.

Завдання кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

1. Визначити економічну суть безготівкових операцій та важливість їх застосування для економіки.
2. Дослідити типи та види безготівкових операцій.
3. Дослідити сучасний стан безготівкових операцій в Україні та світі.
4. Проаналізувати переваги та недоліки безготівкових операцій.
5. Відобразити особливості проведення безготівкових операцій банку.
6. Дослідити перспективи розвитку безготівкових операцій в Україні.
7. Розробити пропозиції щодо поліпшення процесу безготівкових операцій в Україні.

Об'єкт кваліфікаційної роботи бакалавра - процес розвитку безготівкових розрахунків в Україні.

Предмет кваліфікаційної роботи - методика розвитку безготівкових операцій банку та їх перспективи розвитку у контексті діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Використані методи наукового дослідження. Для вирішення окремих завдань використовувалися методи:

- абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення та визначення сутності досліджуваних понять, формування висновків і пропозицій (використовувався у І розділі);
- статистико-економічний – для дослідження стану ринку безготівкових операцій в Україні (використовувався у ІІ та ІІІ розділах);
- графічний та табличний прийоми – для наочного зображення одержаних результатів (використовувався у І, ІІ та ІІІ розділах);
- метод синтезу – для аналіз зарубіжного досвіду розвитку ринку платіжних карток (використовувався у ІІІ розділі).

Застосування цих методів дозволить визначити актуальні проблеми безготівкових операцій та розробити рекомендації щодо їх поліпшення.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Основні положення та пропозиції за результатами дослідження можуть бути використані вітчизняними банківськими установами в процесі розвитку на ринку безготівкових операцій.

Ключові слова: безготівкові операції, безготівкові розрахунки, фінансування, оптимізація, власні ресурси, залучені ресурси, ефективність, фінансовий аналіз, платіжна система.

Студент _____ _____

(підпис) (прізвище ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП 8

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ 12

1.1. Історичні передумови становлення та розвитку безготівкових операцій 12

1.2. Економічна сутність, значення безготівкових операцій 15

1.3. Класифікація, форми та принципи безготівкових розрахунків: їх переваги та недоліки 16

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА АТ КБ «ПРИВАТБАНК» 25

2.1. Аналіз проведення безготівкових операцій 25

2.2. Аналіз основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» 35

2.3. Оптимізація безготівкових розрахунків на підприємстві 42

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ 47

3.1. Безпека та захист інформації у безготівкових операціях 47

3.2. Ефективність впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві як інструменту детінізації 50

3.3. Розгляд перспектив і тенденцій розвитку безготівкових операцій 53

ВИСНОВКИ 63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 66

ДОДАТКИ 70

ВСТУП

В сучасних умовах все більше компаній та індивідуальних підприємців віддають перевагу безготівковим операціям. Це пов'язано зі зручністю та безпекою такого виду розрахунків. Безготівкові операції дають можливість зменшити кількість готівки в обігу, що сприяє боротьбі з корупцією та підвищує рівень фінансової безпеки суспільства.

Також використання безготівкових операцій дозволяє значно знизити витрати на обслуговування готівки, зокрема на зарплату касира та операції з валютними ризиками. При цьому безготівкові розрахунки є швидким та зручним способом оплати товарів та послуг, що дозволяє забезпечити швидкий та ефективний рух грошових коштів.

За останні роки цей ринок значно зріс і розвивається дуже швидкими темпами, зокрема в Україні. У світі більшість розрахунків проводяться безготівковими операціями, тому важливо знати та вивчати переваги та недоліки цього виду операцій. У зв'язку з тим, використання безготівкових операцій є актуальною темою.

Ступінь розробленості проблеми безготівкових операцій та їх перспектив розвитку в цілому є достатньо розробленою, але має свої виклики та необхідність подальшого дослідження. З появою новітніх технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, виникає ще більше можливостей для розвитку безготівкових операцій, що збільшує інтерес до цієї теми. Розвиток безготівкових операцій супроводжується із ризиками та викликами, які також потребують додаткового дослідження та розробки відповідних стратегій.

Широке коло питань, пов’язаних з дослідженням ринку безготівкових операцій в Україні, знайшли своє відображення у працях багатьох науковців. Серед дослідників слід відмітити праці І. Спитник, А. Костянтин, М. Федишин, М. Вовк, О. С. Сергєєва, С. О. Матвієнко, А. А. Олешко, В. І. Захарченко, І. І. Барановський, М. О. Гончарук та інші. Однак динамічний розвиток безготівкових

операцій вимагає поглибленої оцінки їх сучасного стану і тенденцій розвитку з метою визначення перспектив та можливих ризиків їх поширення на вітчизняному фінансовому ринку.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження безготівкових операцій банку та їх перспектив розвитку. У роботі розглянуті теоретичні та практичні аспекти безготівкових операцій, їх переваги та недоліки, а також перспектив розвитку цього виду операцій в Україні. Крім того, будуть проаналізовані тенденції розвитку безготівкових розрахунків та їх вплив на ринок фінансових послуг. Результати дослідження допоможуть зробити висновки про ефективність використання безготівкових операцій та їхній вплив на розвиток економіки країни.

Завдання кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

1. Визначити економічну суть безготівкових операцій та важливість їх застосування для економіки.
2. Дослідити типи та види безготівкових операцій.
3. Дослідити сучасний стан безготівкових операцій в Україні та світі.
4. Проаналізувати переваги та недоліки безготівкових операцій.
5. Відобразити особливості проведення безготівкових операцій банку.
6. Дослідити перспективи розвитку безготівкових операцій в Україні.
7. Розробити пропозиції щодо поліпшення процесу безготівкових операцій в Україні.

Об'єкт кваліфікаційної роботи бакалавра - процес розвитку безготівкових розрахунків в Україні. Для більш детального розгляду взято АТ КБ «ПриватБанк», який стане базою проведення фінансового аналізу банку та, зокрема, аналізу безготівкових розрахунків підприємства.

Предмет кваліфікаційної роботи - методика розвитку безготівкових операцій банку та їх перспективи розвитку у контексті діяльності АТ КБ «ПриватБанк».

Використані методи наукового дослідження. Для вирішення окремих завдань використовувалися методи:

- абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення та визначення сутності досліджуваних понять, формування висновків і пропозицій (використовувався у І розділі);
- статистико-економічний – для дослідження стану ринку безготівкових операцій в Україні (використовувався у ІІ та ІІІ розділах);
- графічний та табличний прийоми – для наочного зображення одержаних результатів (використовувався у І, ІІ та ІІІ розділах);
- метод синтезу – для аналіз зарубіжного досвіду розвитку ринку платіжних карток (використовувався у ІІІ розділі).

Застосування цих методів дозволить визначити актуальні проблеми безготівкових операцій та розробити рекомендації щодо їх поліпшення.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Основні положення та пропозиції за результатами дослідження можуть бути використані вітчизняними банківськими установами в процесі розвитку на ринку безготівкових операцій. Впровадження у практику зазначених пропозицій дозволить підвищити ефективність управління фінансами та вдосконалити здійснення безготівкових розрахунків. Результати дослідження мають суттєве практичне значення як для досліджуваного підприємства, так і для інших суб'єктів господарювання.

Апробація результатів дослідження. Роботу апробовано на таких наукових конференціях і семінарах: Всеукраїнської студентської наукової конференції пам'яті доктора економічних наук, професора Кадієвського Володимира Андрійовича «Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти», Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю» та Всеукраїнської студентської наукової конференції пам'яті доктора економічних наук, професора Кадієвського Володимира Андрійовича «Цифровізація суспільства та бізнесу: виклики та можливості для молоді».

Основні положення і результати роботи викладено у 3 авторських публікаціях:

1) Миринець К.Ю. Штучний інтелект. Цифровізація суспільства та бізнесу: виклики та можливості для молоді: матеріали ІІ Всеукраїнської студентської наукової конференції пам’яті доктора економічних наук, професора Кадієвського Володимира Андрійовича. Київ: Інтерсервіс. 2022. С. 97-99.
2) Миринець К.Ю. Цифровізація як рушійна сила сучасних економічних трансформацій. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2022 року / Упоряд. О.А. Іващенко. Київ: Інтерсервіс, 2022. С.302-304.
3) Миринець К. Ю. Безготівкові операції банку в умовах воєнного стану. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, «Інформаційно-аналітичне агентство», 2022. С. 158 - 161.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Сутність роботи висвітлено на 58 сторінках основного тексту, який містить 11 таблиць і 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЗДІЙСНЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Історичні передумови становлення та розвитку безготівкових операцій

Історія розвитку безготівкових операцій у Європі пов'язана з розвитком банківської системи та зміною способу оплати за товари та послуги. У середині 20 століття в Європі стали з'являтися перші кредитні картки, які дозволяли клієнтам здійснювати безготівкові операції в різних місцях світу.

З появою електронних пристроїв та комп'ютерів у 1970-х роках, банки почали активно впроваджувати нові технології для безготівкових операцій. У 1980-х роках стали з'являтися перші електронні гроші та системи безготівкових переказів.

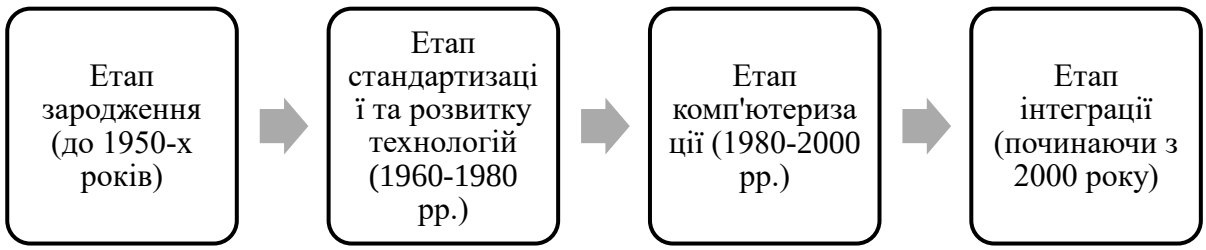

Рис. 1.1 Етапи розвитку безготівкових операцій

Джерело: сформовано автором за даними [1]

Згідно рис. 1.1, розвиток безготівкових операцій можна поділити на такі етапи:

- Етап зародження (до 1950-х років) - на цьому етапі безготівкові розрахунки були розроблені та використовувалися в основному великими корпораціями та урядами для здійснення великих фінансових операцій.

- Етап стандартизації та розвитку технологій (1960-1980 рр.) – на цьому етапі були розроблені стандарти та технології для безготівкових розрахунків. Такі технології, як магнітна смуга та кредитні картки, були розроблені та стали широко використовуватися.
- Етап комп'ютеризації (1980-2000 рр.) - на цьому етапі безготівкові розрахунки стали пов'язані з використанням комп'ютерної техніки та електронних платіжних систем. Наприклад, банківські системи оплати через Інтернет.
- Етап інтеграції (починаючи з 2000 року) - на цьому етапі безготівкові розрахунки стають все більш інтегрованими та світовими, з'являються нові технології та інструменти, такі як мобільні платежі та електронні гроші. Безготівкові операції стають все більш доступними та зручними для звичайних користувачів [1].

На початку XX століття безготівкові операції стали широко використовуватися в Сполучених Штатах Америки та Європі, а в Україні вони стали популярнішими вже після отримання незалежності в 1991 році.

Історія безготівкових операцій в Україні почалася з моменту отримання незалежності у 1991 році. У цей період українська економіка переживала складність через розпад колишнього союзу та перехід до ринкової економіки. Безготівкові операції були необхідні для забезпечення стабільності та безпеки фінансових операцій, а також для підтримки розвитку економіки. Тому була введена нова валюта - гривня, і були створені перші комерційні банки. Протягом наступних років уряд України здійснював низку реформ в банківській системі, що зробило можливим розвиток безготівкових операцій.

Першими безготівковими операціями в Україні були перекази грошей між банківськими рахунками, що забезпечувало роботу банків та забезпечувало передачу фінансових ресурсів для різних галузей економіки. У 1990-х роках українські банки розвивали систему безготівкових розрахунків, але процес цей

був повільним та складним через відсутність необхідних технологій та законодавчої бази.

У 1994 році було створено перший в Україні міжбанківський розрахунковий центр, а один з перших кроків у цьому напрямку був прийняття Закону "Про банки і банківську діяльність" у 1996 році, який став основним законодавчим актом у сфері банківської діяльності в Україні. Цей закон встановив правові та організаційні основи банківської системи та забезпечив її розвиток. В 1997 році відбулося заснування Національного банку України, який відіграв важливу роль у розвитку системи безготівкових операцій в країні [2].

З розвитком інформаційних технологій та законодавчих змін, безготівкові операції стали більш поширеними. Дохід від безготівкових операцій зростав швидкими темпами, що зумовило введення нових технологій та засобів безпеки в операціях з безготівковими коштами. В Україні були запроваджені системи платіжних карток та інтернет-банкінгу, що робило можливим проведення безготівкових операцій не тільки між банками, а й між клієнтами та різними компаніями. У 2006 році було введено Національну систему безготівкових платежів (НСБП), що стала основним механізмом здійснення безготівкових операцій в Україні.

З 2010 року в Україні почали активно використовувати безготівкові розрахунки при здійсненні оплати комунальних послуг та податків, а також при проведенні електронної комерції. У 2012 році була запущена нова система Обміну електронних платіжних доручень "Prostir", що значно полегшила безготівкові розрахунки між банками. У 2015 році була запущена система митних платежів "Мій відбір", яка дозволяє сплачувати митні збори електронно. Також у тому ж році вступив у дію закон "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні", який регулює діяльність платіжних систем та забезпечує їх захист від шахрайства та відмивання грошей.

У 2017 році запущена національна безготівкова платіжна система "Prostir", яка об'єднала всі платіжні системи країни та забезпечує їх взаємодію. Також у

цьому ж році була запущена система "Instant Payments", яка дозволяє здійснювати миттєві перекази коштів між банками та платіжними системами.

На сьогоднішній день, безготівкові операції в Україні стали широко поширеними та доступними для всіх громадян і бізнесів. Безготівкові операції є неодмінною складовою фінансової системи України. Банки надають клієнтам різні сервіси для проведення безготівкових операцій, що забезпечує зручність та швидкість операцій, зменшення ризиків.

1.2. Економічна сутність, значення безготівкових операцій

Безготівкові операції мають велике значення для економіки та суспільства, оскільки дозволяють ефективно обмежувати витрати на переказ коштів та забезпечують зручність користування. Сучасні технології, такі як Інтернет-банкінг, мобільний банкінг та платіжні термінали, надають різні канали зв'язку для безготівкових операцій. Ці операції забезпечують швидкість та зручність здійснення платежів, що можуть бути здійснені безпосередньо з рахунку клієнта в банку, забезпечуючи обіг грошей у електронному вигляді.

Безготівкові операції є важливим елементом фінансової системи, який допомагає банкам ефективно управляти грошовими потоками та забезпечує максимальну ефективність використання фінансових ресурсів. Це дозволяє банкам зменшувати витрати на обслуговування грошових потоків та зберігання готівки, що сприяє збільшенню їхньої прибутковості.

У Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні визначено, що безготівкові розрахунки - це перерахування коштів між рахунками платників та отримувачів коштів, а також перерахування коштів за дорученням фізичних осіб та підприємств, які внесли готівку в касу банку. Розрахунки можуть проводитися на паперових носіях чи в електронному вигляді. Національний банк активно сприяє розвитку платіжної інфраструктури, підвищенню ролі безготівкових платежів та розвитку безготівкової економіки [3].

В Україні, згідно з чинним законодавством, всі платежі можуть бути здійснені у готівковій або безготівковій формі. Цивільний кодекс передбачає, що фізичні особи, які не займаються підприємницькою діяльністю, можуть проводити розрахунки у будь-якій з цих форм, використовуючи розрахункові документи в електронному або паперовому вигляді. Розрахунки між юридичними особами та фізичними особами, які займаються підприємницькою діяльністю, можуть бути проведені тільки в безготівковій формі, хоча за винятком випадків, які законом дозволяють готівкові розрахунки [4].

У відповідності до Закону України "Про платіжні системи", безготівкові розрахунки означають перерахування коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування коштів внесених платниками готівкою на рахунки отримувачів за допомогою надавачів платіжних послуг [5].

1.3. Класифікація, форми та принципи безготівкових розрахунків: їх переваги та недоліки

Тенденції розвитку сучасного світу свідчать про зростання популярності безготівкових платежів та прагнення стати безготівковим суспільством. Загалом, це означає, що фізичні гроші можуть бути замінені цифровими грошима. У багатьох країнах на сьогодні вже проводяться активні заходи щодо поступового вилучення готівки з обігу. У безготівковому суспільстві готівка, тобто фізичні банкноти і монети, не використовуються в фінансових операціях. Натомість, люди та компанії користуються різними формами цифрових платежів, такими як кредитні або дебетові картки, електронні грошові перекази, криптовалюта та різні онлайнові і мобільні платіжні сервіси, такі як PayPal і Apple Pay. Історично безготівкові схеми платежів існували з часів зародження людських суспільств, коли обмін відбувався за допомогою бартерної системи. Сучасний рівень технологій дозволяє здійснювати безготівкові платежі за допомогою різних

методів, таких як дебетові та кредитні картки, мобільні гаманці, POS-термінали, мобільний та інтернет-банкінг тощо.

Переказ коштів безготівковим способом є ефективним, комфортним і безпечним методом оплати різноманітних товарів та послуг. Це передбачає переміщення грошових коштів з рахунку платника на рахунок одержувача, при цьому гроші накопичуються в банківській системі, де забезпечується контроль за правильним використанням цих коштів [6].

Система безготівкових розрахунків охоплює класифікацію розрахунків, організацію оплати, різноманітні форми документів та взаємовідносини між платниками та банками. Існує багато різних методів, які дозволяють користувачам здійснювати безготівкові платежі, такі як:

- банківські картки, такі як дебетові та кредитні, є одним з найбільш популярних способів безготівкової оплати у всьому світі. Вони мають численні переваги, такі як безпечність, зручність використання та можливість зберігання інформації про картку в мобільних додатках або цифрових гаманцях. Крім того, банківські картки можуть бути використані для різних типів платежів, таких як онлайн-покупки, платежі в магазинах, онлайн транзакції і т.д.
- Unstructured Supplementary Service Data (USSD) - це спосіб безготівкової оплати для тих, хто не має смартфона або доступу до Інтернету. З його допомогою користувач може здійснювати платежі, не використовуючи смартфон чи Інтернет [7];
- мобільні гаманці, які дозволяють користувачам здійснювати безпечні та зручні оплати, стають все більш популярними. Ці програми дозволяють користувачам зберігати та відправляти гроші, а також прив'язувати свій банківський рахунок для зручності.
- QR-коди, які складаються з чорних квадратів на квадратній сітці, можуть бути використані для здійснення оплати через камеру смартфона;

- безконтактна оплата є зручним і безпечним методом оплати товарів, який дозволяє користувачам просто піднести картку до торговельного терміналу. Для цього можна використовувати дебетові, кредитні або смарт-карти з чіпом, що базуються на технології NFC або RFID;
- ECS - це електронна послуга, яку широко використовують для регулярних оптових платежів, оплати комунальних послуг та виплати дивідендів, пенсій та заробітної плати. ECS можна використовувати як для кредитних, так і для дебетових послуг. Щоб скористатися ECS, банк потребує дозвіл на періодичні кредити та дебети. ECS є безпечним методом, оскільки ви можете встановити максимальну суму дебету, термін дії та мету транзакції;
- подарункові ваучери – це чудовий варіант подарунка, який дозволяє отримувачу купувати товари за допомогою ваучера та є зручним методом безготівкових розрахунків. Багато магазинів надають знижки на такі сертифікати;
- PoS-термінали - це портативні пристрої, які використовуються в магазинах для зчитування банківських карток клієнтів. Ці послуги стають доступнішими завдяки поширенню PoS на різних мобільних платформах через Інтернет. Поточно PoS можна розділити на різні типи, такі як фізичний PoS, віртуальний PoS, мобільний PoS та інші. Мобільний PoS дуже корисний для малого бізнесу, оскільки для його роботи потрібен лише смартфон або планшет, що значно знижує витрати на дорогі електронні реєстри. Віртуальні системи PoS також використовують веб-додатки для своєї роботи [8].

Хоча повноцінне безготівкове суспільство можливо ще не настільки швидко, але застосування передових технологій FinTech може сприяти скороченню часу до досягнення цієї мети. Впровадження новітніх інноваційних рішень в галузі безготівкових розрахунків дозволить суспільству, компаніям та державам використовувати швидкі, прозорі та безпечні методи безготівкових платежів.

Класифікація безготівкових розрахунків, яка була представлена в таблиці 1.1, важлива для розробки програм та протоколів безпеки, а також для підвищення ефективності контролю та проведення розрахунків.

Безготівкові розрахунки на сьогодні базуються на міжнародних та національних електронних платіжних системах, що переважно були створені центральними банками. У багатьох країнах також використовуються національні системи масових електронних платежів, зокрема в Україні - НСМЕП. У юридичній та економічній галузях використовується поняття "спосіб безготівкових розрахунків".

У загальному розумінні, спосіб безготівкових розрахунків - це визначений економічними та фінансовими факторами порядок взаємодії між продавцем та покупцем в грошових справах. Конкретні умови, за яких здійснюється грошовий обіг між бізнес-суб'єктами, визначають спосіб розрахунків. Різні форми економічної організації грошового обороту призводять до різних способів оплати товарів та послуг [10]. Спосіб платежу у вузькому розумінні характеризує порядок списання коштів з рахунків платників.

Таблиця 1.1

Класифікація безготівкових розрахунків

За призначенням платежу	Розрахунки за товарними операціями
	Розрахунки за нетоварними операціями
За місцем проведення безготівкових розрахунків	Внутрідержавні
	Міждержавні
За способом реалізації	Прямі
	Транзитні
За способом отримання платежу	Гарантовані
	Негарантовані

Джерело: сформовано автором за даними [9]

У сучасних умовах стали очевидними основні проблеми подальшого розвитку системи безготівкових розрахунків в Україні. Серед них:

- необхідність оптимізації форм і способів безготівкових розрахунків та їх організації;
- вибір найбільш ефективних форм розрахунків для конкретних економічних умов;
- оптимізація всіх складових системи безготівкових розрахунків;
- прискорення розрахунків для забезпечення більш високих доходів і прибутків;
- боротьба з неплатежами, які загострюють кризову ситуацію в економіці;
- швидкість безготівкових розрахунків може забезпечити додаткові кошти для інвестування в сферу виробництва;
- господарські суб'єкти можуть стати більш самостійними, якщо безготівкові розрахунки організовані досконало;

- вимога грошової відповідальності підприємств за недоодержання грошових коштів може забезпечити свободу дій в сфері безготівкового обігу;
- постійний пошук нових механізмів організації безготівкових розрахунків може допомогти подолати кризові явища та процеси в грошовій сфері [9].

Основне завдання безготівкових операцій полягає у забезпеченні безпечного, швидкого та зручного переказу грошових коштів між різними особами, компаніями та організаціями. Різні форми безготівкових операцій можуть використовуватися для різних цілей, включаючи оплату за товари та послуги, переказ коштів між різними рахунками, погашення кредитів та інших фінансових зобов'язань.

Існує кілька форм безготівкових операцій, основні з яких включають:

1. Банківські перекази - це процес передачі коштів з одного банківського рахунку на інший, що може бути здійснений як на внутрішньому рівні в межах країни, так і на міжнародному рівні.
2. Електронні платіжні системи - це спеціальні системи, які надають можливість безготівкового здійснення оплати за допомогою Інтернету або мобільного зв'язку, та забезпечують безпечну передачу грошових коштів між банківськими рахунками, платіжними картками та іншими електронними засобами.
3. Платіжні картки - це кредитні або дебетові картки, що надають можливість безготівково здійснювати покупки та оплату послуг. Під час здійснення оплати, кошти списуються з банківського рахунку, пов'язаного з карткою.
4. Чеки - це документи на паперовому носії, які дають право на зняття коштів з банківського рахунку. Хоча чеки можуть бути використані як платіжний засіб, вони використовуються все рідше через зростання популярності електронних платіжних систем.

Безготівкові операції можуть бути використані як для передачі коштів між фізичними особами, так і між компаніями або державними установами. Щоб створити ефективну систему безготівкових розрахунків, необхідно визначити її принципи - основні нормативні положення, які регулюють конкретний економічний зміст форм та способів розрахунків.

Виділяють такі основні принципи організації безготівкових розрахунків:

- Підприємства зобов'язані зберігати грошові кошти в банківських установах.
- Максимальне зближення моменту грошових розрахунків з моментом реалізації продукції.
- Грошові розрахунки підприємства здійснюються в межах наявних коштів на його рахунках.
- Підприємство має право самостійно розпоряджатися своїми коштами відповідно до законодавства.
- Підприємство має право самостійно обирати банк, в якому зберігатимуться його кошти.
- Підприємство має право самостійно обирати вид та форму грошових розрахунків.

Нормалізація системи безготівкових розрахунків є важливим фактором у встановленні ефективних ринкових відносин. Сьогодні особливо актуальною є проблема зв'язку системи безготівкових розрахунків з ринковим середовищем, що розвивається в українській економіці.

У економічній літературі та практиці зазначаються переваги безготівкових розрахунків порівняно з готівковою формою. Такі переваги обумовлені в значній мірі тією роллю, яку виконують безготівкові розрахунки в господарській діяльності (табл. 1.2)

Для забезпечення неперервного руху грошових коштів між господарськими суб’єктами та підвищення ефективності виробництва, система безготівкових розрахунків повинна бути тісно пов’язана з реальними трансакціями товарів та

послуг. Це дозволить забезпечити неперервний циркуляцію коштів та сприятиме поліпшенню рівня виробництва.

Таблиця 1.2.

Переваги та недоліки безготівкових розрахунків

Вид безготівкового документа	**Переваги**	**Недоліки**
Платіжне доручення	Має універсальний характер. Використовується в розрахунках за різноманітними платежами. Найбільш проста і швидка схема документообігу	Для платника: у разі попередньої оплати товарних операцій немає повної гарантії, що продукція, послуги, роботи будуть поставлені своєчасно і належної якості. Для одержувача коштів: затримання оформлення платникам платіжного доручення через відсутність коштів на поточному рахунку
Платіжна вимога-доручення	Має універсальний характер. Використовується в розрахунках за різноманітними платежами. Підвищує відповідальність суб'єктів розрахункових відносин за організацію розрахунків.	Швидкість оплати нижча у зв'язку з тим, що доручення на списання коштів надає платник. Можливість затримання платником згоди на оплату через відсутність коштів на поточному рахунку. Відсутність гарантій у одержувача отримати суму визначену у платіжній вимозі.

Продовження таблиці 1.2.

Акредитив	Найбільш безпечна та надійна форма розрахунків, гарантія того, що кошти на поточний рахунок зараховуються тільки після поставки товару за вказаною в договорі адресою; продавець матиме змогу використати кошти тільки після відвантаження продукції; для оформлення договору не є необхідним підпис гаранта.	Для покупця: на певний час гроші вилучаються з обігу. Для продавця: кошти неможливо використати до моменту поставки товару.
Розрахунковий чек	Для постачальника: відносна швидкість розрахунків; високий ступінь гарантованості; висока швидкість одержання коштів на рахунок чекодержателя і відповідно прискорення обігу капіталу та зменшення дебіторської заборгованості. Для покупця: високий ступінь гарантованості одержання товару в зв'язку з тим, що чек виписуються та передається в момент одержання товару.	Обмеження розрахунків чеками, якщо суми платежів є значними; легкість підробки.
Платіжна вимога	Дозволяє перевірити виконання постачальником умов договору в частині номенклатури та якості продукції і заявити мотивовану вимогу від оплати.	Трудомісткість, відмови від акцепту.
Інкасове доручення	Перехід права власності на товар до покупця здійснюється у момент одержання документів на нього.	Ризик не викупу товарних документів після того, як товар уже відправлений імпортеру; тривалий термін.

Джерело: сформовано автором за даними [11]

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1. Аналіз проведення безготівкових операцій

АТ КБ «ПриватБанк» – комерційний банк, що був заснований у 1992 році. Даний банк – лідер банківського ринку країни. Головний офіс ПриватБанку розташований у м. Дніпро. 24 квітня 2017 року юридична адреса банку була змінена з Дніпра на Київ. Правління та всі служби головного офісу продовжують працювати в Дніпрі [12].

Єдиним акціонером АТ КБ «ПриватБанк», якому належить 100% акцій Банку є Держава в особі Кабінету Міністрів України (місце знаходження: 01008, м. Київ, вул. Грушевського, буд. 12/2). Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті

АТ КБ «ПриватБанк» здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (реєстраційне свідоцтво № 113 від 2 вересня 1999 р.), що діє відповідно до Закону № 2740-III «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20 вересня 2001 року (зі змінами). Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років Фонд гарантування вкладів фізичних осіб забезпечував повернення вкладникам депозитів та нарахованих по ним відсотків на суму до 200 тисяч гривень на одну особу у випадку, якщо розпочато процедуру ліквідації Банку [12].

АТ «ПриватБанк» (далі Банк) є універсальним банком. Банк забезпечує універсальне обслуговування для широкого кола клієнтів, являючись лідером українського ринку в роздрібному сегменті, активно просуваючи послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працюючи в корпоративному секторі.

У своїй роботі АТ КБ «ПриватБанк» керується Статутом (Дод. А) та галузевими нормативними документами. Основною діяльністю Банку є

проведення комерційних банківських операцій та обслуговування фізичних осіб в Україні. Місія банку передбачає: «Забезпечити простий доступ до банківських послуг кожному громадянину України».

Банк має потужну транзакційну платформу Приват24, що дозволяє ефективно обслуговувати операції з ведення рахунків клієнтів всіх сегментів та зумовлює високий рівень комісійних доходів. Поряд з online сервісами Банк має розгалужену мережу відділень, банкоматів та терміналів самообслуговування, що дозволяють надавати послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій).

Станом на 31 грудня 2021 року АТ КБ «ПриватБанк» має 30 філій і 1 898 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі (31 грудня 2018: 30 філій і 1991 функціонуючих відділень в Україні та філію на Кіпрі) [12].

Структура корпоративного управління АТ КБ «ПриватБанк» представлена на рис. 2.1.

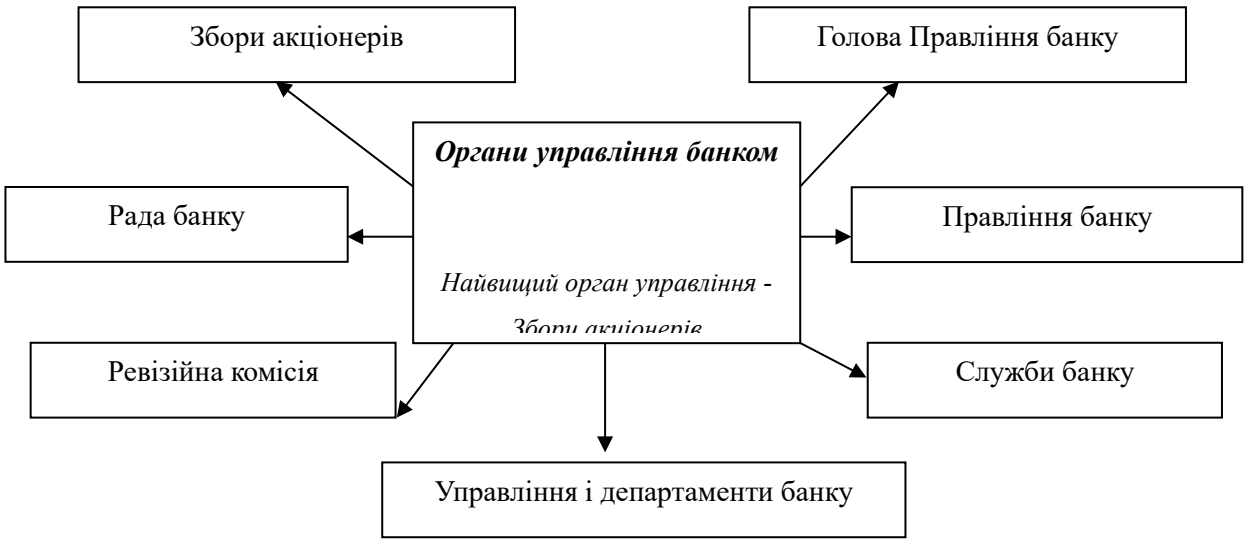

Рис. 2.1 Структура корпоративного управління АТ КБ «ПриватБанк»
Джерело: сформовано автором на основі [12]

Розподіл функцій між органами управління Банку забезпечує ефективну систему управління та внутрішнього контролю.

Органами управління АТ КБ «ПриватБанк» є:

− Акціонер або Вищий орган Банк сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів акціонера;

− Наглядова рада Банку Наглядова рада забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банка, контроль за діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом;

− Правління Банку Правління здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і підзвітне Наглядовій раді та Вищому органу.

Діяльністю Правління банку керує Голова правління банку – чеський банкір Петр Крумханзл. Головою Наглядової ради є турецький фінансист Енгін Акчакоча.

Проведемо оцінку основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Розглянемо основні нормативи АТ КБ «ПриватБанк» (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Економічні нормативи АТ КБ «ПриватБанк»

№	Економічні нормативи	1.07.2020	1.12.2021	3.04.2022
1	Н1, тис. грн.	35324258	43050114	54561128
2	Н2	27,46	27,32	23,06
3	Н3	13,79	13,67	11,53
4	Н6	91,02	92,35	87,62
5	Н7	9,67	7,57	8,11
6	Н8	0,00	0,00	0,00
7	Н9	0,17	0,09	0,07
8	Н11	0,06	0,02	0,04
9	$LCR_{ВВ}$	276,6390	219,2109	221,1014
10	$LCR_{1В}$	279,9486	149,7332	158,6740

Джерело: сформовано автором за даними [12]

В травні поточного року АТ КБ «ПриватБанк» суттєво наростив регулятивний капітал (Н1): станом на 01.07.2020 його обсяг досяг 35,456 млрд.

грн., що більш ніж у 177 разів перевищило встановлене НБУ граничне значення.

Динаміка регулятивного капіталу Банку (Н1), в свою чергу, позитивно відобразилась на динаміці нормативів Н2 та Н3, обумовивши їхнє зростання. Так, норматив адекватності регулятивного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» (Н2) за період з 01.01.2020 по 01.07.2020 виріс на 14,43 п.п. до 28,58%, що на 18,58 п.п. перевищило встановлений НБУ граничний рівень, а також було на 6,67 п.п. вище, ніж середній показник даного нормативу по банківській системі України [12].

Таким чином, станом на початок серпня 2022 року АТ КБ «ПриватБанк» сформував та підтримував дуже великий запас за нормативами капіталу (Н1, Н2 та Н3), що позитивно впливає на його кредитний рейтинг.

Упродовж аналізованого періоду Н7 дотримувався нормативного значення. Аналогічно попередньому показнику, Н8 також дотримувався рекомендованого значення. Це означає, що лімітування операцій з пов'язаними з банком особами дає бажаний результат.

Проведемо аналіз динаміки, складу і структури власного капіталу банку, а дані занесемо до аналітичної табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки, складу і структури власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк»

Назва статті	2020		2021		2022		Відхилення	
	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %	Млн. грн.	Питома вага, %	2022/ 2021	2021/ 2020
Капітал, всього	53056	100	66615	100	57789	100	-8826	13559
У тому числі:								
- Основний капітал	206060	377,24	206060	309,32	206060	356,57	12197	0,00
- Додатковий капітал	-153004	-277,23	-139445	-209,32	-151271	-261,76	-11826	11990

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Отже, власний капітал банку за досліджуваний період зменшився на 8826

млн. грн. за рахунок збільшення від'ємного значення додаткового капіталу, а саме непокритих збитків. Основну частку у основному капіталі становить статутний: у 2020-2022 роках.

Розрахуємо коефіцієнти, що характеризують відношення власного капіталу до деяких із статей балансу.

У 2020 році К1 становив – 21,39 %, у 2021 році – 20,50 %, а у 2022 – 16,52 %; К2 відповідно – 16,74 %, 14,98 %, 13,30 %; К3 – 16,74 %, 15,42 %, 13,30 %; К4 – 18,33 %, 16,03%, 14,58 %; К5 – 18,94 %, 17,99 %, 18,35 %.

$$К_1=\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Залучені кошти}} \quad (2.1)$$

$$К_2=\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Всього пасивів}} \quad (2.2)$$

$$К_3=\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Всього активів}} \quad (2.3)$$

$$К_4=\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Робочі активи}} \quad (2.4)$$

$$К_5=\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи, зважені за ступенем ризику}} \quad (2.5)$$

Для того, щоб знати яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу необхідно розрахувати мультиплікатор капіталу. Використовують таку формулу для його розрахунку [14, с. 75]:

$$М_к = \frac{\text{Всього активів}}{\text{Власний капітал}} \quad (2.6)$$

У 2020 році мультиплікатор становив – 8,81 рази, у 2021 – 5,67 рази, а у 2022 році – 7,21 рази. Таким чином, ми спостерігаємо тенденцію до збільшення мультиплікатора з року в рік, а це означає, що чим він більший, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку.

Проаналізуємо масштаби діяльності АТ КБ «ПриватБанк», а дані занесемо

до аналітичної табл. 2.3.

Якщо валюта балансу зростає з року в рік (у нашому випадку), то це означає, що банк розширив масштаби своєї діяльності. Це відбулося за рахунок зростання зобов'язань на 148126 млн.грн.

Коефіцієнт фінансового важеля теж зростає: у 2022 році даний показник становив – 8,35 п.п., що на 3,33 п.п. більше, ніж у минулому році.

Таблиця 2.3

Аналіз масштабів діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	**2020**	**2021**	**2022**	**Відхилення**	
				2022/ 2021	**2021/ 2020**
Зобов'язання банку	329586	334681	482807	148126	79648
Капітал банку	53056	66615	57789	-8826	11990
Валюта балансу	382643	401296	540596	139300	91637
Частка зобов'язань у валюті балансу, %	86,12	83,40	89,31	5,91	1,04
Коефіцієнт фінансового важеля	6,21	5,02	8,35	3,33	0,35

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Для детальнішого аналізу масштабів діяльності нашого банку потрібно розрахувати коефіцієнт фінансового важеля [14, с. 84]:

$$К=\frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Капітал}} \quad (2.8)$$

У табл. 2.4 проведемо аналіз динаміки кредитів, виданих АТ КБ «ПриватБанк».

Загальна сума кредитів, наданих АТ КБ «ПриватБанк» зменшилась у поточному році порівняно із 2021 роком на 134 млн. грн. Аналогічно зменшилась частка кредитів в активах з 17% (2021 рік) до 12,6% (2022 рік).

Таблиця 2.4

Динаміка кредитів, виданих АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +/-	
				2022/ 2021	2021/ 2020
Всього кредитів, млн. грн.	55021	68218	68084	-134	13197
Частка кредитів в активах, %	14,38	17,00	12,60	-4,4	2,62

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Проаналізуємо загальну динаміку доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки на основі фінансової звітності (Дод. Б, В, Д), дані занесемо до табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Загальна оцінка динаміки доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, +/-	
				2022/ 2021	2021/ 2020
Процентні витрати банку, млн. грн.	11943	6537	3768	-2769	-5406
Процентні доходи банку, млн. грн.	33563	35854	43686	7832	2291
Коефіцієнт дієздатності	2,81	5,48	11,59	6,11	2,61

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Процентні доходи банку у поточному році збільшились порівняно із попереднім на 7832 млн. грн. Процентні витрати у 2022 році зменшились порівняно із 2021 роком на 2769 млн. грн.

Отже, у 2020 році коефіцієнт дієздатності становив – 2,81 %, що свідчить про її покращення, тобто банк був прибутковим протягом року. У 2022 році даний коефіцієнт становив – 11,59 %.

На рис. 2.2 наведено динаміку питомої ваги елементів комісійних доходів і витрат у операційних доходах і операційних витратах АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 роки.

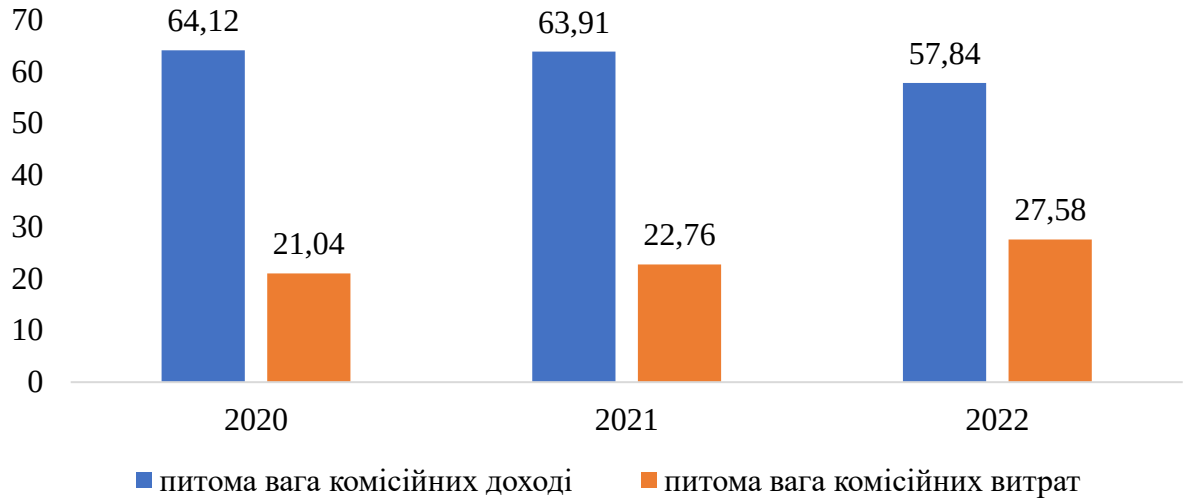

Рис. 2.2 Динаміка питомої ваги елементів процентних доходів і витрат АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [15]

З рис. 2.2 видно, що комісійні доходи у 2022 році зменшились у загальних операційних доходах порівняно із 2021 роком та становили – 57,84 %.

Процентні витрати банку, навпаки – зросли у 2022 році порівняно з попереднім роком і становили – 27,58 %.

На рис. 2.3 розглянемо динаміку чистого прибутку (збитку) АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

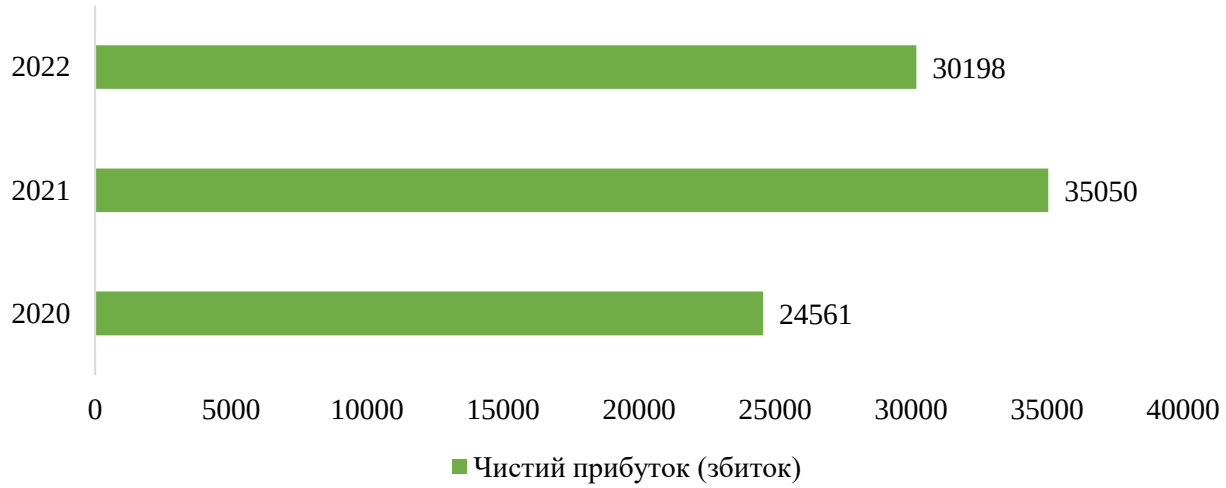

Рис. 2.3 Динаміка чистого прибутку (збитку) АТ КБ «ПриватБанк» за 2020-2022 рр.

Джерело: сформовано автором за даними [15]

Отже, зменшення прибутку в АТ КБ «ПриватБанк» свідчить про зменшення його доходів. Тобто, внаслідок війни з РФ та кризовими явищами, які вона супроводжує, в банку спадає кількість платежів, що здійснюються через каси. Також зменшується видача кредитів. Проте, це не завадило банку бути прибутковим наприкінці звітного періоду.

Проведемо аналіз фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» за загально прийнятною групою показників, що використовується у банківській діяльності (див. табл. 2.6).

З даних табл. 2.6 видно, що коефіцієнт надійності у 2021 р. проти 2020 р. знизився на 0,15 п.п, але у 2022 р. зріс і становив 11 %. Це свідчить про те, що досліджуваний банк достатньо забезпечений власним капіталом, а отже, не повністю залежить від запозичених коштів.

Коефіцієнт фінансового важеля у 2022 р. становив 9,01, що на 2,27 менше, ніж у попередньому році. Значення даних показників свідчать про підвищення активності АТ КБ «ПриватБанк» на фінансовому ринку щодо залучення ресурсів.

Таблиця 2.6.

Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

№	Найменування показника	Оптимальне значення	2020	2021	2022	Темп змін	
						2022/ 2021	2021/ 2020
1	Коефіцієнт надійності	Не менше 5%	0,24	0,09	0,11	0,02	-0,15
2	Коефіцієнт фінансового важеля	У межах 1:20	4,23	11,28	9,01	-2,27	7,05
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	не менше 10%	0,19	0,28	0,39	0,11	0,09
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	-	0,38	0,54	0,70	0,16	0,16
5	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	-	0,99	1,01	1,15	0,14	0,02
6	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	12-15	15,24	12,01	13,81	1,80	-3,23

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів збільшився за 2021-2022 рр. з 0,19 (2020 р.) до 0,39 (2022 р.) та підпадав у межі оптимального значення (не менше 10 %), що характеризуємо, як позитивний показник для банку.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу зріс упродовж аналізованого періоду з 0,38 (2020 р.) до 0,70 (2022 р.). Таку тенденцію можна обгрунтувати тим, що АТ КБ «ПриватБанк» збільшив вкладення капіталу у свою нерухомість.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів з року в рік збільшувався. Так, у

2022 р. даний показник становив 1,15, що на 0,14 більше, ніж у 2021 р. Це свідчить про те, що розмір власного капіталу за мінусом недохідних активів покривав на початок року дохідні активи.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу упродовж аналізованого періоду станови: у 2020 р. – 15,24, у 2021 р. – 12,01, а у 2022 р. – 13,81 разів. Це свідчить, про перевищення темпу зростання активів над темпом зростання акціонерного капіталу.

Отже, показники даної групи упродовж аналізованого періоду засвідчили, що існують деякі відхилення від оптимальних значень коефіцієнтів (найбільшою мірою у коефіцієнті участі власного капіталу у формуванні активів та мультиплікаторі капіталу), але ми вважаємо, що АТ КБ «ПриватБанк» має достатньо забезпечену фінансову стійкість власним капіталом, а як відомо однією із основних функцій його є захист банку від ймовірних ризиків, непередбачуваних витрат та інших форс-мажорних ситуацій, що можуть виникнути у ході його звичайної діяльності.

2.2. Аналіз основних показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

Платіжні картки – основний інструмент здійснення безготівкових розрахунків у АТ КБ «ПриватБанк». Аналізу засвідчує, що вирішальними факторами, що впливають на динаміку видачі дебетових карток, є сезонність фінансової активності населення та сумарність річного обслуговування з оптимальним набором послуг.

Щодо емісії кредитних карток, то їх обсяг у АТ КБ «ПриватБанк» за останні 3 роки зріс на 12%, що говорить про незначний приріст. Як і у випадку з дебетовими картками, попит на кредитні картки залежить від сезону, тобто, максимальний масштаб видачі спостерігається переважно у грудні перед новорічними святами, а влітку відбувається спад. Можна стверджувати, що обсяг безготівкових операцій на пряму залежить від культури споживання населення, простоти та доступності платіжного засобу, тарифах та умовах кредитування (у

випадку із кредитними картками) [16].

АТ КБ «ПриватБанк» пропонує для своїх клієнтів такі картки [12]:

1) Картка «Універсальна».

Вартість відкриття картки – безплатно. Абонентська плата – відсутня. Комісія за видачу готівкових коштів: у банкоматах ПриватБанку та інших банках України – 1.00 % від суми; за кордоном – 2.00 % від суми.

2) Карта для виплат. Вартість відкриття картки – безплатно. Абонентська плата – відсутня. Комісія за видачу готівкових коштів: у банкоматах– безкоштовно; за кордоном – 2.00 % від суми.

3) Картка Юніора. Вартість відкриття картки – безплатно. Абонентська плата – відсутня. Комісія за видачу готівкових коштів: у ПриватБанку та інших банках України – 1.00 % від суми; за кордоном – 2.00 % річних; без присутності картки в касі – 0.20 %, мін. 5 грн.

4) Карта Platinum. Абонентська плата – 200 грн на місяць; за умови здійснення покупок в торгово-сервісній мережі на суму 25 тис. грн – безплатно. Комісія за видачу готівкових коштів: у банкоматах ПриватБанку та інших банках України – 1.00 % від суми; за кордоном – 2.00 % від суми; без присутності картки в касі або через банкомат – 2 грн.

5) Карта World Elite. Вартість відкриття картки: Безплатно. Абонентська плата: 600 грн на місяць.

На обсяг безготівкових операція АТ КБ «ПриватБанк», проведених із використанням платіжних карток впливає кількість інфраструктури обслуговування: відділення, термінали обслуговування тощо.

На рис. 2.4 зображена концентрація підрозділів АТ КБ «ПриватБанк» в регіонах України станом на початок 2022 року.

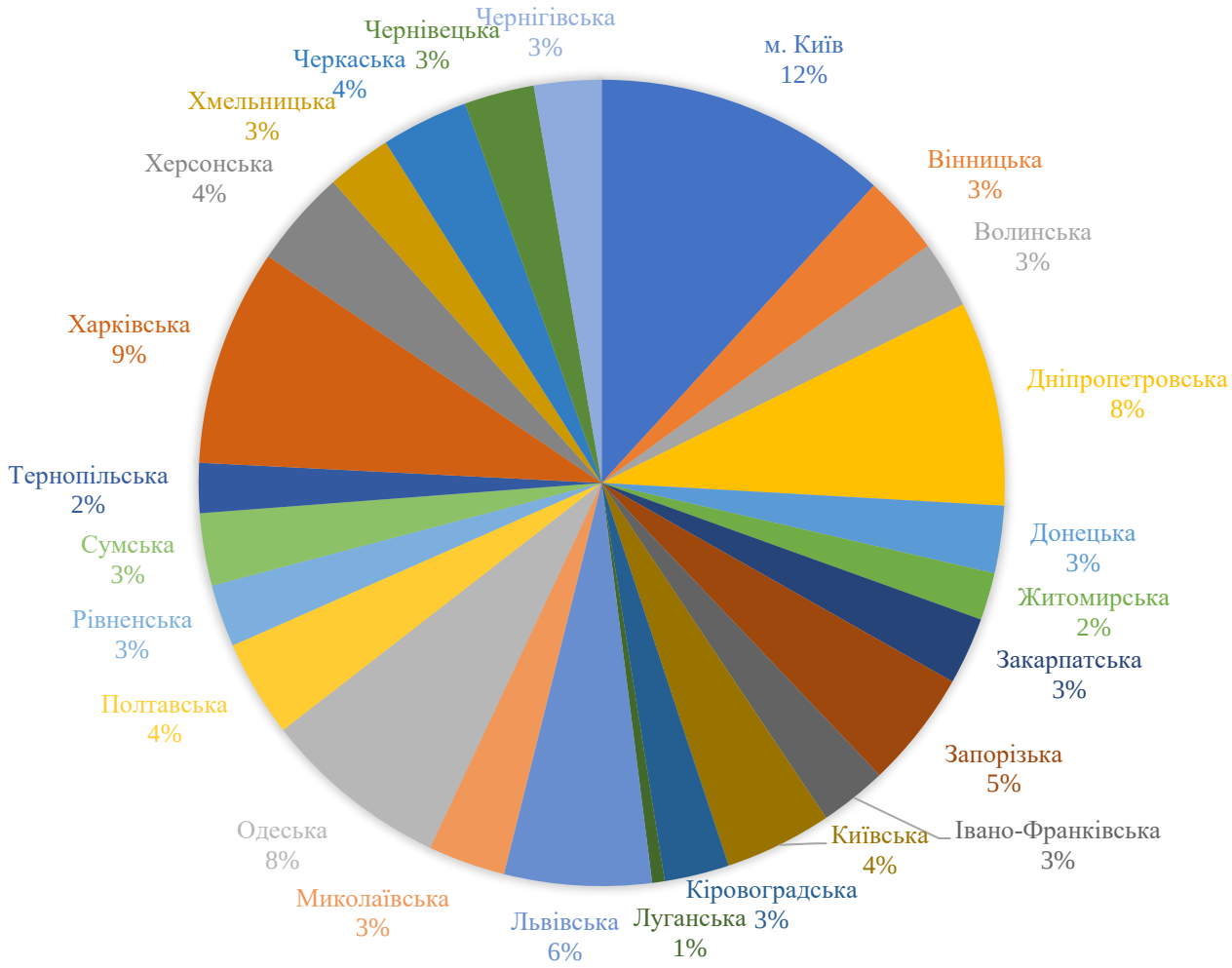

Рис. 2.4. Концентрація підрозділів АТ КБ «ПриватБанк» в регіонах України станом на початок 2022 року

Джерело: сформовано автором за даними [12]

Станом на 01.01.2023 р. АТ КБ «ПриватБанк» налічує 1210 відділень. Дане значення робить банк лідером серед інших вітчизняних банків по кількості відділень. Протягом 2022 року відбулось скорочення кількості відділень на 287 установ, внаслідок війни з РФ.

Одну з головних ролей для подальшого розвитку ринку пластикових карт та їх використання для оплати товарів і послуг, інших зобов'язань традиційно відіграє інфраструктура обслуговування. Максимальна концентрація банківської мережі АТ КБ «ПриватБанк» характерна м. Києву (12%), Харківській (9%), Дніпропетровській (8%), Одеській (8%), і Львівській (6%) областям. Найнижчий рівень покриття банківською мережею спостерігається у Тернопільській (2%),

Луганській (1%) і Житомирській (2%) областях.

Будь-який банк ретельно оцінює можливості своєї платіжної інфраструктури з мережею банкоматів, платіжних терміналів та POS-терміналів [17].

На рис. 2.5 зображено кількість термінального обслуговування безготівкових операцій АТ КБ «ПриватБанк» у 2020-2022 рр.

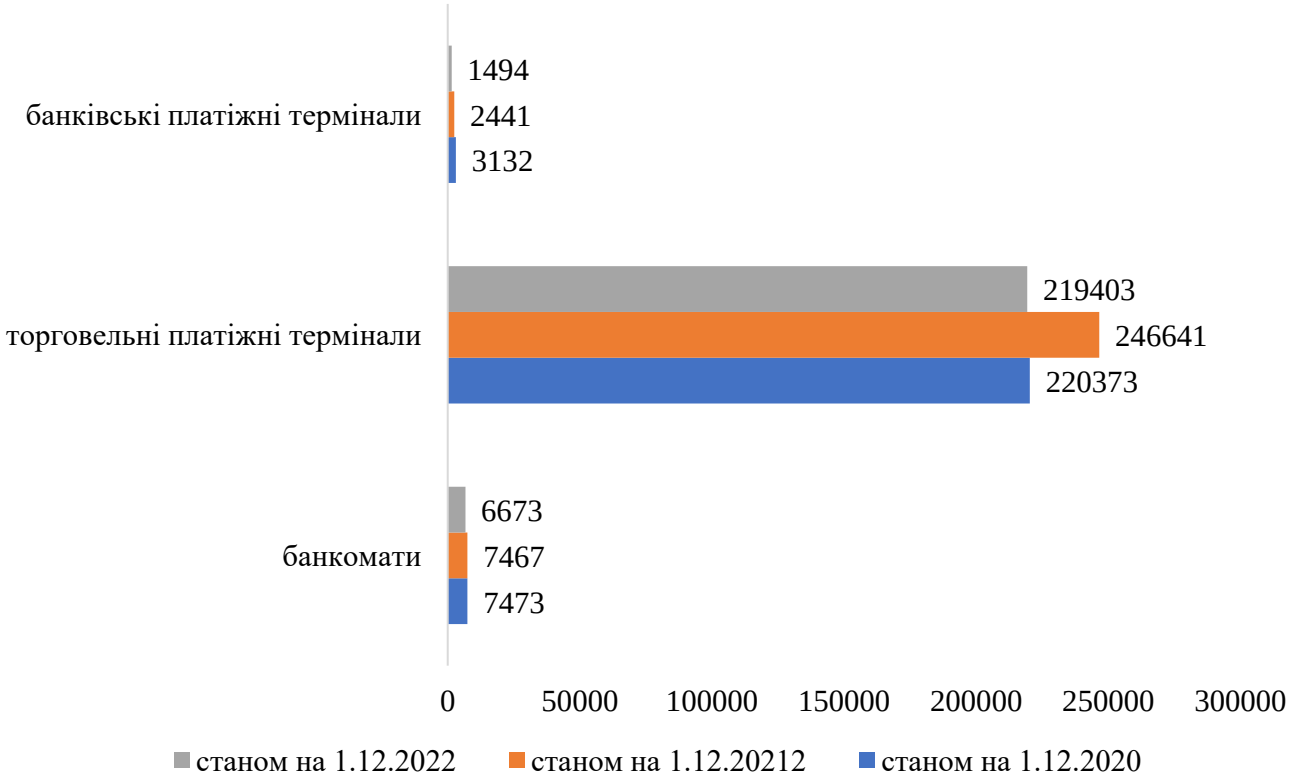

Рис. 2.5 Аналіз термінального обслуговування безготівкових операцій АТ КБ «ПриватБанк» у 2020-2022 рр., од.

Джерело: сформовано автором за даними [12]

З рис. 2.5 видно, що кількість банківських платіжних терміналів з року в рік зменшується. Так, у 2022 році їх кількість становила – 1494 од., що на 947 од. менше, ніж у 2021 році.

Кількість торговельних платіжних терміналів аналогічно попередньому показнику – зменшилась на 27238 од. у поточному році проти базового року. Такі

зміни пов’язані із війною та наслідками, які вона спричинила для економіки країни. Знищенні відділення, інфраструктура обслуговування, будинки на тимчасово окупованих територіях України. Ці процеси сприяють зменшенню термінального обслуговування безготівкових операцій АТ КБ «ПриватБанк» у 2022 році.

У табл. 2.7 проведемо аналіз кількості та обсягів безготівкових операцій з використанням платіжних карток АТ КБ «ПриватБанк» за 2020–2022 рр.

Таблиця 2.7

Аналіз кількості та обсягів безготівкових операцій з використанням платіжних карток АТ КБ «ПриватБанк» за 2020–2022 рр.

Рік	**електронних платіжних засобів, за якими протягом звітного періоду (листопад) була здійснена хоча б одна видаткова транзакція, од.**	**загальна кількість банківських пристроїв самообслуговування, од.**	**загальна кількість платіжних терміналів, од.**
2020 р.	34236589	19684	223505
2021 р.	23541383	19117	249641
2022 р.	25524897	16830	220897

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Проведений аналіз показав, що, починаючи з 2022 р. і кількості, і обсяги безготівкових операцій зростали як за отриманням готівки, так і здійсненням безготівкових платежів, порівняно із 2021 роком. Таке зростання забезпечувалося збільшенням мережі торгівельної платіжної інфраструктури.

У кінці 2021 р. Українська міжбанківська Асоціація членів пластикових систем «ЄМА» завершила комплексне соціологічне дослідження [5]. У процесі даного заходу було опитано репрезентативну вибірку дорослого населення (старше 16 років), яке проживає по всій території України та користується

платіжними картками, зокрема картками АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.8).

Згідно опитування виявилося, що найбільша питома вага серед користувачів пластикових карток АТ КБ «ПриватБанк» відведена людям віком 20–29 років (22,3%), а найменша частка припадає на людей віком 16–19 років (4,5%). Проте існує і населення, яке не користується у своїй життєдіяльності платіжними картками. Найбільша частка у даній групі припадає на пенсіонерів (33,9%), а найменша – на людей віком 16–19 років (6,1%).

Таблиця 2.8

Вікова характеристика держателів пластикових карток АТ КБ «ПриватБанк» станом на 01.12.2021 р., %

Вік	**Користувачі пластикових карт, %**	**Некористувачі пластикових карт, %**
16–19 років	4,5	6,1
20–29 років	22,3	15,8
30–39 років	18,8	14,2
40–49 років	18,3	15,1
50–59 років	18,6	14,8
60 років і старші	17,5	33,9

Джерело: сформовано автором за даними [13]

Проаналізуємо направленість використання пластикових карток АТ КБ «ПриватБанк» (рис. 2.6).

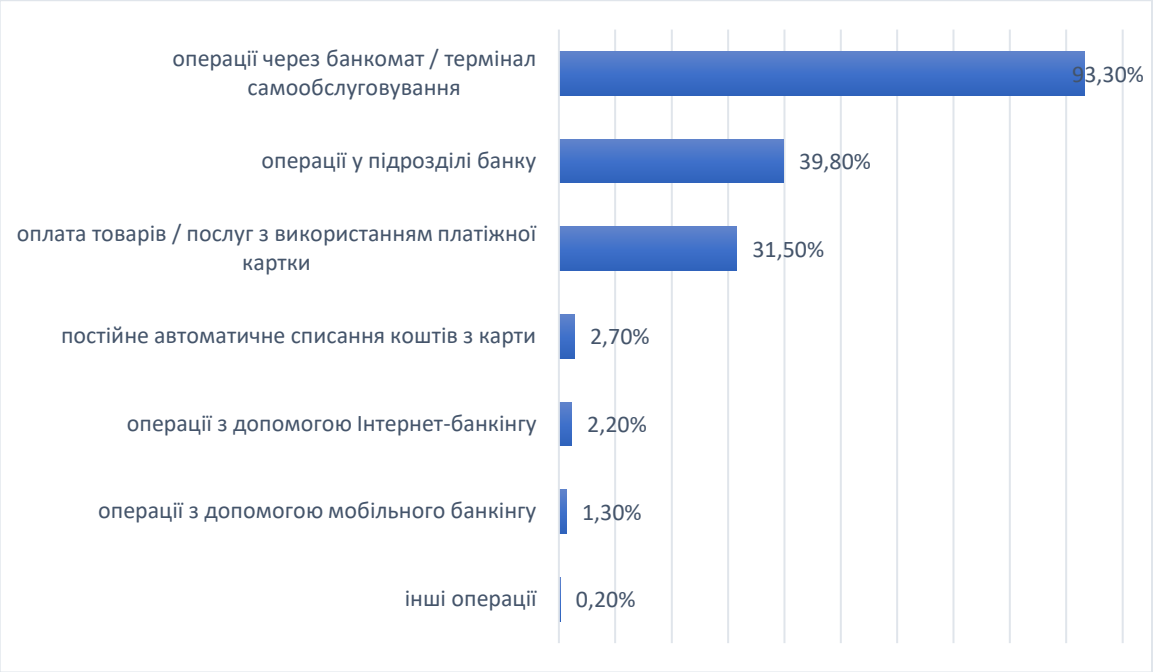

Рис. 2.6. Аналіз направленості операцій з використанням пластикових карток АТ КБ «ПриватБанк» у 2021 р.

Джерело: сформовано автором за даними [12]

Аналіз направленості операцій з використанням пластикових карток АТ КБ «ПриватБанк» у 2021 році показав, що найбільшу частку серед них займають операції через банкомат/ термінал самообслуговування (93,3%), а найменшу – операції з допомогою мобільного банкінгу (1,3%) та інші операції (0,2%).

На рис. 2.7 зображена структура безготівкових розрахунків АТ КБ «ПриватБанк» в мережі Інтернет.

Отже, найбільша кількість та обсяги безготівкових розрахунків платіжними картками АТ КБ «ПриватБанк» у мережі Інтернет припадає на оплату телекомунікаційних послуг – 66% та 31% відповідно, а найменша відведена розрахункам за авіаквитки – 3% (у кількісному вираженні) та інші операції – 11% (у грошовому вираженні).

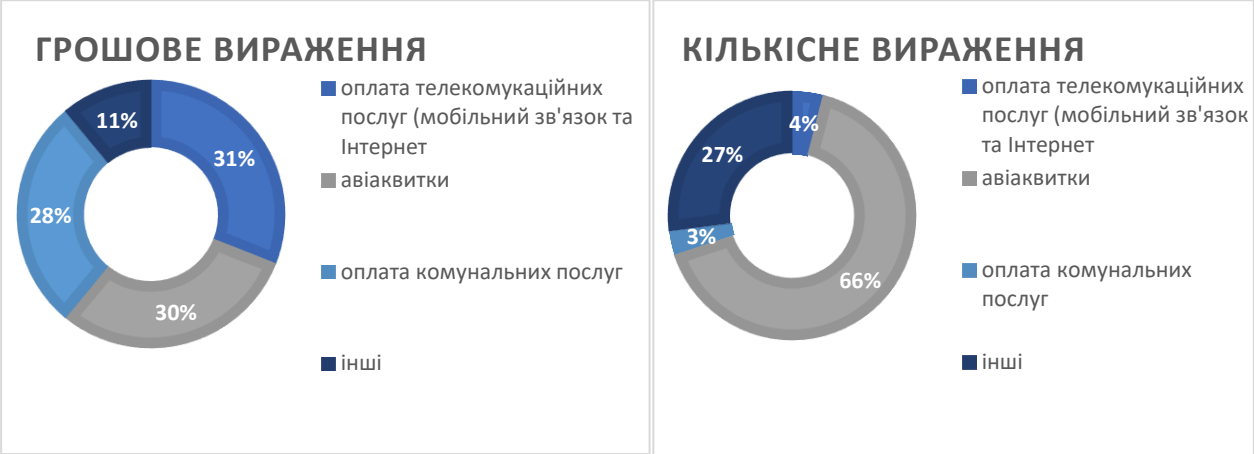

Рис. 2.7. Структура безготівкових розрахунків АТ КБ «ПриватБанк» в мережі Інтернет у 2021 р., %

Джерело: сформовано автором за даними [12]

Для більш зручного, сучасного та технологічного обслуговування АТ КБ «ПриватБанк» щороку прагне вдосконалювати дистанційне управління клієнтськими рахунками.

2.3. Оптимізація безготівкових розрахунків на підприємстві

Безготівкові операції набувають все більшого поширення, що є позитивним для розвитку банківського ринку. Зокрема, платіжні картки застосовується як для зручності безготівкових розрахунків, так і для відображення диверсифікації фінансових інструментів та послуг.

І, здійснивши оцінку проведення безготівкових операцій у АТ КБ «ПриватБанк», ми бачимо, що існує ряд проблем, з якими він неодноразово стикається. А це вимагає формування конкретних стратегій та інструментів щодо зменшення їх впливу на його розвиток або взагалі їхнє подолання (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Набір стратегій з оптимізації безготівкових розрахунків у АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: сформовано автором за даними [15]

Розглянемо зміст кожної з визначених стратегій.

Стратегія підвищення фінансової грамотності населення (клієнтів АТ КБ «ПриватБанк»).

Основною метою реалізації стратегії підвищення фінансової грамотності клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» повинно бути збільшення чисельності держателів платіжних карток та забезпечення їх якісної характеристики. Для цього необхідно різним категоріям клієнтів надавати необхідні фінансові знання щодо використання платіжних карток, що сприятиме більш сміливому, усвідомленому та відповідальному їх ставленню до управління безготівковими розрахунками, підвищенню добробуту за рахунок розподілу наявних грошових ресурсів і плануванню майбутніх витрат.

Основними інструментами в реалізації цієї стратегії повинні стати:

- формування моделі максимальної орієнтації на потреби, бажання та можливості клієнта, яка має базуватися на максимальному посиленні

взаємовідносин з клієнтом і бути націлена на реалізацію універсальних карткових продуктів;

- забезпечення і підтримка високоякісного клієнтського сервісу. Головним атрибутом досягнення даного завдання має стати нероздільна система: кваліфікований персонал – програмне забезпечення – безкоштовний та загальний доступ;

- продовження впровадження різних видів послуг, акцій для різних категорій клієнтів (юніорів, студентів, пенсіонерів, держателів із різним рівнем добробуту тощо), заохочуючи їх до використання у своєму повсякденному житті безготівкових розрахунків;

- постійна організація та проведення цікавої та не набридливої рекламно-просвітницької кампанії і роботи з підвищення фінансової освіти різних категорій клієнтів тощо.

Стратегія розвитку та переоснащення інфраструктури обслуговування АТ КБ «ПриватБанк».

Хоча в Україні за останні роки сформувалася більш-менш достатня інфраструктура обслуговування щодо безготівкових операцій, проте вона потребує вдосконалення. Тому основною метою реалізації стратегії розвитку та переоснащення інфраструктури обслуговування повинно стати її вдосконалення, що сприятиме не лише поліпшенню якості обслуговування існуючих та потенційних клієнтів, але й забезпечить «запас міцності» з урахуванням тенденції зростання кількості безготівкових операцій.

Основними інструментами в реалізації цієї стратегії повинні стати:

- інвестування АТ КБ «ПриватБанк» в розвиток інфраструктури вітчизняного карткового бізнесу;

- територіальне розширення мережі POS-терміналів, банківських терміналів, банкоматів, І-ВОХ (особливо у «глибинці»: селищах міського типу та великих селах);

- досягнення технічної та інноваційної відповідності інфраструктури обслуговування безготівкових операцій сучасним світовим (європейським та

американським) вимогам;

- здійснення роботи щодо посилення зацікавленості торгівельних та інших соціально-популярних закладів у встановленні точок інфраструктурного обслуговування тощо.

Стратегія максимальної інтенсивності.

Безперечно, збільшення кількості та обсягів безготівкових розрахунків, розширення сфери використання та направленості операцій з використанням платіжних карток сприяє зміцненню фінансово-кредитної системи і економічному розвитку країни. Тому держателів платіжних карток необхідно стимулювати до здійснення безготівкових розрахунків у АТ КБ «ПриватБанк», надаючи їм певні бонуси і знижки, а також залучаючи до програм лояльності. Також банківським установам необхідно активно працювати над підвищенням рівня фінансової грамотності населення щодо ефективного та якісного ними використання платіжних карток.

Тому основною метою реалізації стратегії максимальної інтенсивності повинно стати нарощення інтенсивності використання безготівкових розрахунків у проведенні усіх видів платежів, що дозволить залучити фінансові ресурси до АТ КБ «ПриватБанк», а це, в свою чергу, сприятиме значному зростанню її кредитного потенціалу.

Основними інструментами в реалізації цієї стратегії повинні стати:

- державна підтримка безготівкових операцій шляхом створення необхідних умов для поліпшення структури грошового обігу за рахунок масових безготівкових розрахунків і скорочення частки готівкових;

- утримання існуючих та залучення нових клієнтів. Дане завдання можна досягнути за допомогою проведення різного роду акцій, розіграшів, бонусних та інших програм;

- модернізація існуючих карткових продуктів і підвищення їх привабливості за споживчими ознаками;

- формування виваженої тарифної політики: зменшення до мінімального рівня комісії при здійсненні безготівкових операцій тощо.

Стратегія подолання бар’єрів ризикованості для клієнтів АТ КБ «ПриватБанк».

Однозначно значні безготівкові потоки з використанням платіжних карток неминуче генерують певні ризики, які можуть впливати на фінансову стабільність в країні. Нині рівень шахрайських операцій щодо проведення безготівкових операцій в Україні незначний, проте необхідно діяти на випередження, враховуючи поступове зростання кількості безготівкових розрахунків в країні у майбутньому.

Тому основною метою реалізації стратегії подолання бар’єрів ризикованості повинно стати досягнення високого рівня безпечності та надійності використання безготівкових розрахунків, що дозволить підвищити довіру клієнтів до операцій з їх використанням.

Основними інструментами в реалізації цієї стратегії повинні стати:

- постійне проведення навчання щодо: можливих способів запобігання шахрайству; забезпечення належного рівня безпеки операцій з проведення безготівкових операцій; надійності платіжних каналів тощо;

- вдосконалення існуючого та створення нового програмного комплексу задля забезпечення більшого захисту платіжних каналів на основі досвіду іноземних країн;

- підвищення захисту карток від підробок, створення програм, що убезпечать захист користувачів від шахраїв у мережі Інтернет тощо.

Вважаємо, що практична реалізація запропонованих стратегій і інструментів сприятиме подоланню проблем, які існують при проведенні безготівкових операцій у АТ КБ «ПриватБанк».

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

3.1. Безпека та захист інформації у безготівкових операціях

У нашій сучасній цифровій епохі безготівкові операції стали необхідною складовою нашого повсякденного життя. Використовуючи електронні платіжні системи та інтернет-банкінг, ми можемо легко та швидко переказувати гроші, робити покупки та оплачувати рахунки не виходячи з дому або офісу. Однак, зручність безготівкових операцій також належить до певних ризиків. Зловмисники можуть використовувати ці операції для викрадення конфіденційної інформації та грошей. Отже, забезпечення безпеки та захисту інформації є дуже важливим аспектом при використанні безготівкових операцій. У цьому розділі будуть розглянуті загрози та заходи для забезпечення безпеки та захисту фінансів та інформації в безготівкових операціях.

Протягом останніх двадцяти років Інтернет значно збільшив свою роль у нашому житті. Завдяки електронним платіжним сервісам та інтернет-банкінгу ми здійснюємо оплату рахунків та ведемо комунікацію як у справах, так і в особистому житті. Проте, якщо ми не дотримуємося простих заходів обережності, наші конфіденційні дані можуть бути вкрадені шахраями.

Безготівкові операції через інтернет забезпечують нам зручність та ефективність у проведенні платежів, оплаті рахунків, покупок та переказів грошей. Проте, у світі безготівкових операцій також існують загрози, які можуть негативно вплинути на безпеку наших фінансів та конфіденційність нашої інформації. Наприклад, злочинці можуть скористатися безготівковими операціями, щоб красти гроші та конфіденційну інформацію.

Ці загрози потрібно усвідомлювати та вживати необхідні заходи для захисту своїх фінансів та даних.

1. Фішинг - це процес, коли злочинці використовують підроблені електронні повідомлення або веб-сайти, щоб обдурити користувачів та

змусити їх надати свої конфіденційні дані, такі як ім'я користувача та пароль.

Фішинг є серйозною загрозою для безпеки безготівкових операцій. Фішинг – це маніпулювання людьми з метою змусити їх здійснити дії, що корисні для злочинців, але шкідливі для жертв. Цей процес дуже нагадує риболовлю, де злочинці закидають наживку у вигляді фальшивої інформації та чекають, поки жертва підпливає та впадає на гачок. За теорією ймовірності, кожен з нас може стати жертвою фішингу, незалежно від рівня своєї розумової підготовки. Існують два види простаків: психологічні та інформаційні. Емоційний простак розуміє свою помилку, але не може зробити нічого, щоб уникнути шахрайства, тоді як когнітивний простак стає жертвою спеціально спланованої фальшивої інформації [29].

Існує п'ять типів фішингу, які загрожують безпеці безготівкових операцій:

- перший тип - це спеціально спрямована атака на конкретну особу, яку називають "spear phishing";
- другий тип - "whaling", коли цілью атаки є великі цілі або впливові особистості;
- третій тип - "clone phishing", коли зловмисники перехоплюють реальну переписку між двома людьми, які зазвичай знають один одного;
- четвертий тип - "vishing", коли атака відбувається через телефонні дзвінки;
- п'ятий тип - "smishing", який полягає в шахрайстві через текстові повідомлення.

Для досягнення високого рівня кібербезпеки та кіберзахисту необхідно розробляти та впроваджувати державну політику в цій сфері, зосереджену на пересічних громадянах, які складають основу сучасного кіберпростору, де відбуваються кіберінциденти з викраденням персональних даних та даних банківських карток. Оскільки люди, що працюють, продовжують взаємодіяти з кіберпростором, то мають знати основні засади кіберзагроз, кіберзахисту та

кібергігієни. Чим вищий рівень їх базових знань у цій сфері, тим складніше буде сучасним фішерам здійснювати свої наміри та шахрайські дії.

2. Кейлогери - це програми, які записують кожну клавішу, яку натискає користувач, щоб отримати доступ до їх інформації.

DarkHotel, тип шкідливого програмного забезпечення, сумно відомий своєю атакою кейлоггінгу. Хакери націлені на незахищені мережі Wi-Fi в готелях і пропонують користувачам завантажити програмне забезпечення. Після встановлення DarkHotel працює як кейлоггер і надсилає натискання клавіш хакерам. Після запису певної кількості натискань клавіш DarkHotel самостійно видаляється з пристрою. Це дозволяє йому уникнути виявлення і не залишатися на пристрої занадто довго. Згідно зі звітом Verizon про розслідування порушень даних за 2022 рік, 82% витоків даних пов'язані з людською помилкою. Розуміння небезпеки може допомогти зміцнити кібербезпеку та краще захистити себе від атак кейлоггінгу [30]:

- електронні листи надсилаються з надійних джерел
- веб-сайти надійні
- унікальний і надійний пароль.

3. Віруси та шкідливі програми - це програми, які можуть пошкодити ваш комп'ютер або зламати ваші дані, щоб злочинці могли отримати доступ до них.
4. Несанкціоновані доступи - це процес, коли злочинці зламують ваш аккаунт або систему, щоб отримати доступ до вашої інформації. Все, що потрібно, це здорове знання практики кібербезпеки та застосування кількох інструментів кібербезпеки [18]:
    - надійна та складна політику паролів
    - регулярні нагадування та перевірки практики безпеки
    - розумне зберігання даних
    - увага на активності користувачів
    - захист усіх кінцевих точок.

В зв'язку з широким застосуванням безготівкових операцій у різних сферах життя, безпека і захист інформації є надзвичайно важливими. Провайдери платіжних послуг мають вживати додаткові заходи безпеки для захисту інформації користувача від загроз.

Крім того, користувачі безготівкових операцій повинні дотримуватися рекомендацій з безпеки, таких як використання складних та унікальних паролів, встановлення антивірусного програмного забезпечення та регулярне оновлення програм та операційних систем на своїх пристроях.

3.2. Ефективність впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві як інструменту детінізації

Майже всі країни світу стикаються з проблемою тінізації економічних процесів, що призводить до складнощів в державному регулюванні економіки та зменшення її ефективності.

Одним з можливих інструментів боротьби з цим явищем є впровадження безготівкових розрахунків на підприємствах, що може сприяти детінізації - процесу зменшення використання готівки в економіці з метою підвищення її ефективності та зменшення корупції [19].

Нижче на рис. 3.1 представлені деякі аспекти ефективності впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві.

Введення безготівкових розрахунків на підприємстві може бути важливим інструментом у боротьбі з тінізацією економіки. Цей метод дозволяє зменшити витрати на обробку готівки, збільшити безпеку операцій та зручність для клієнтів, поліпшити фінансовий облік та контроль за транзакціями, а також підвищити лояльність клієнтів та конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Рис. 3.1. Аспекти ефективності впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві

Джерело: сформовано автором за даними [20]

Для успішного впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві, слід здійснити наступні кроки, що зображено на рис. 3.2.

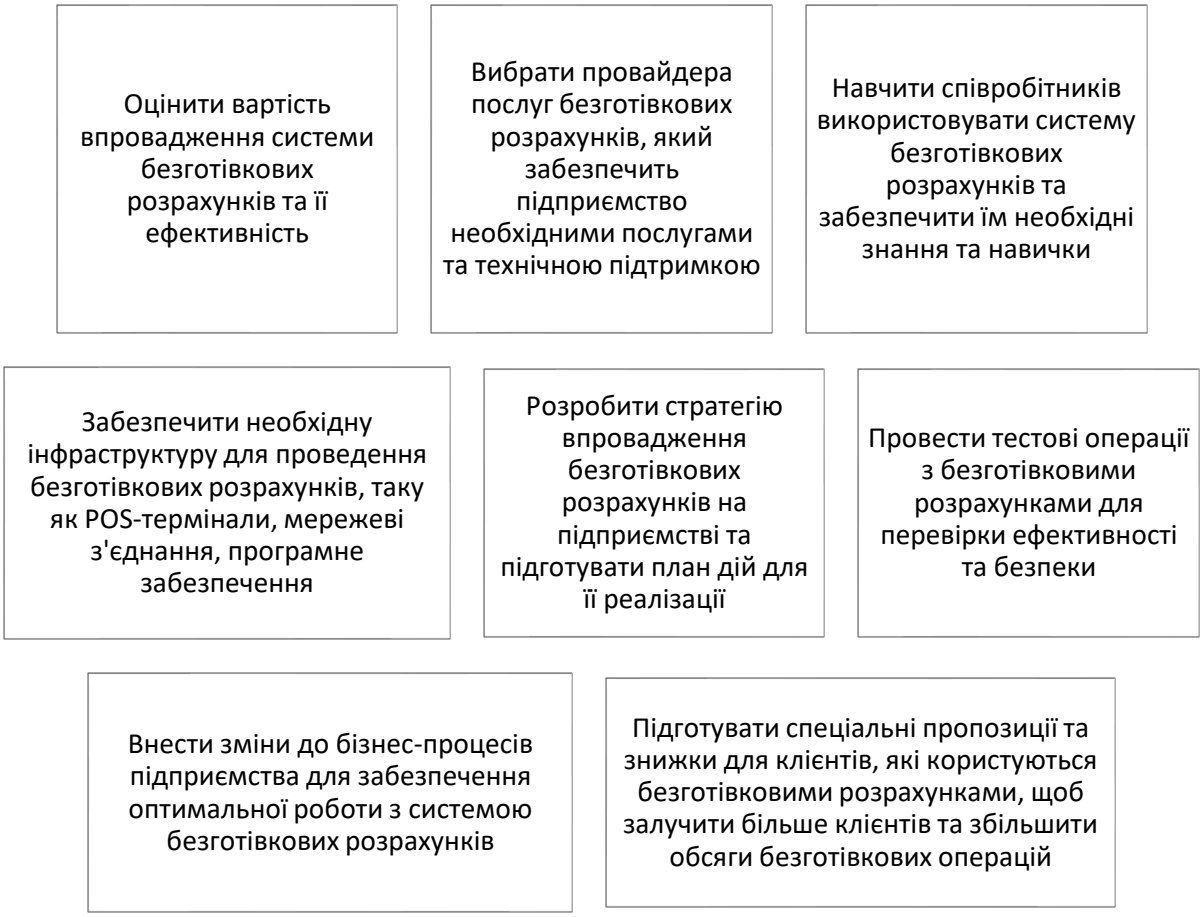

Рис. 3.2. Впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві

Джерело: сформовано автором за даними[21]

Отже, впровадження безготівкових розрахунків може призвести до значного підвищення ефективності фінансових операцій на підприємстві та зниження витрат на обслуговування готівки. Крім того, використання безготівкових розрахунків дозволить забезпечити більш точний та швидкий облік операцій та зменшити ризик втрати грошей під час їх транспортування.

Проте, впровадження безготівкових розрахунків може стати на перешкоді у деяких клієнтів та працівників, які звикли до традиційної оплати готівкою. Крім того, для успішного впровадження та підтримки інфраструктури безготівкових розрахунків, підприємство повинно мати достатньо ресурсів та фінансів.

Використання безготівкових розрахунків допомагає підприємству скоротити витрати на обробку готівки, оскільки немає необхідності виконувати операції з підготовки та транспортування грошових коштів. Крім того, використання безготівкових розрахунків збільшує безпеку та допомагає уникнути втрат коштів, оскільки операції здійснюються в електронному форматі.

Щоб успішно впровадити систему безготівкових розрахунків, підприємство повинно забезпечити належну підготовку свого персоналу та клієнтів. Працівники повинні бути достатньо навчені та підготовлені до роботи з електронними платіжними системами, а клієнти мають мати доступ до необхідної інформації та підтримки.

Впровадження безготівкових розрахунків на підприємстві може позитивно вплинути на ефективність фінансових операцій та забезпечити більш точний та швидкий облік операцій. Проте, перед впровадженням необхідно забезпечити належну підготовку персоналу та клієнтів, створити необхідну інфраструктуру та ретельно вибрати провайдера.

У підсумку, впровадження безготівкових розрахунків є важливим кроком до детінізації та підвищення ефективності фінансових операцій. Для успішного впровадження необхідно детально підійти до вибору провайдера та підготовки персоналу та клієнтів, створити необхідну інфраструктуру та розробити стратегію впровадження. Це дозволить забезпечити більш точний та швидкий облік операцій, знизити ризики втрати грошей та збільшити конкурентоспроможність підприємства на ринку.

3.3. Розгляд перспектив і тенденцій розвитку безготівкових операцій

Цифровізація змінила і буде продовжувати змінювати спосіб здійснення платежів. Сьогоднішні варіанти оплати в деякому роді неможливо впізнати з того, що було доступно десять років тому. Використовуючи пристрій або додаток, можна оплатити свої продукти годинником сьогодні.

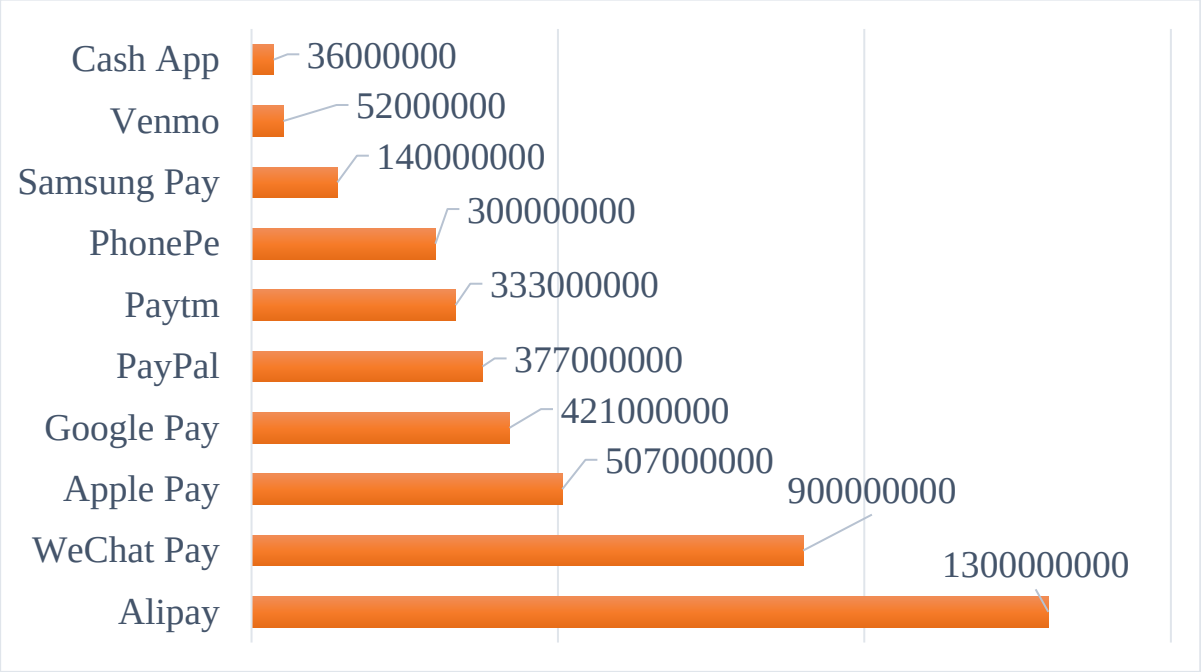

Рис. 3.3. Найпопулярніші цифрові гаманці у всьому світі

Джерело: сформовано автором за даними [22]

Мобільні платежі, електронні гаманці, tap-to-pay і, звичайно, дебетові та кредитні картки зараз є найбільш часто використовуваними платіжними засобами у всьому світі. Готівка вимирає, використовується лише обмеженою кількістю продавців і в цілому старіючою демографічною групою.

Сьогодні люди відстежують свої кишенькові гроші через додатки, а скарбнички та гаманці для монет розглядаються як реліквії минулої епохи. Епоха цифрових валют наближається, оскільки банкноти і монети поступово витісняються новими технологіями.

Позитивним фактором формування повноцінної фінтех-екосистеми, котра відповідатиме світовому рівню фінансового сектора, є розвиток Cashless economy. Безготівкові розрахунки активно впроваджуються розвиненими країнами і мають підвищити стійкість економіки та прозорість економічних відносин в країні. В Україні частка безготівкових розрахунків становить 69%.

Загалом країни Північної Європи лідирують у безготівкових розрахунках. Можливо, це пов'язано з тим, що скандинавське населення має високу довіру до

установ, таких як банки, і відкритість до нових цифрових технологій, у тому числі серед старших поколінь.

Розвиток електронних платежів ґрунтується на глобальному процесі цифрової трансформації, яка охоплює оцифрування операцій та послуг, що раніше були здійснювані у аналоговому вигляді, а також організаційних завдань та процесів управління. Злиття IT та фінансової галузі відоме як цифрові фінанси, що відображає процес цифрової трансформації у фінансовій сфері [23].

Банки в минулому успішно інтегрували цифрові фінансові інновації, такі як Інтернет-банкінг, і створили нові технологічні інфраструктури, які дозволили оптимізувати фінансові процеси, такі як SWIFT або TARGET2-Securities. Однак, більшість фінансових інновацій були поглинені внутрішніми сервісами банків, що забезпечувало непряму користь клієнтам. Цифрова трансформація зовнішніх фінансових сервісів відкрила нові можливості для стартапів, що діють у фінансовому секторі, відомих як FinTech. Незважаючи на різноманітність цих стартапів, вони взяли на себе завдання та функції, які раніше були зарезервовані для банків.

FinTech компанії надають свої послуги, використовуючи передові цифрові технології, включаючи технології цифрових фінансів, штучного інтелекту, аналізу великих обсягів даних, технології Ledger, розумні контракти, хмарні обчислення та робо-порадники [24].

Платіжні системи в Інтернеті мають високі ризики, які можуть згубно позначитися на процесі транзакцій. Через технічні особливості Інтернету, неможливо забезпечити повну автентичність та безпеку платежів за допомогою засобів, які не спеціалізуються на цьому. Електронні платіжні системи (EPS) є ефективним рішенням, яке не тільки гарантує безпеку платіжної системи, але й має такі властивості, як перевірка автентичності онлайн-клієнтів та продавців, підтвердження транзакцій, авторизація клієнтів як продавців та банків, забезпечення конфіденційності клієнтів та захисту транзакційних даних.

При аналізі розвитку електронних платежів в Європі, слід зазначити, що приблизно третина безготівкових операцій здійснюється на цьому континенті.

Найбільша частка безготівкових платежів припадає на передові європейські країни з розвиненою економікою. Наприклад, за десять років Нідерланди успішно перейшли від готівкових до електронних (карткових) платежів завдяки централізованій інфраструктурі, координації дій уряду та всіх зацікавлених сторін, а також відкритій інформаційній політиці щодо громадськості [25]

У Європі за останні роки спостерігається швидке зростання популярності цифрових платежів та онлайн-сервісів у фінансовій сфері. Завдяки появі FinTech, споживачам стали доступні нові продукти та послуги, а також можливість отримання інформації про власні фінанси. В Європі є сприятливе бізнес-середовище, наявні центри фінансів та технологій та талановиті спеціалісти, що сприяє розвитку FinTech. FinTech-компанії можуть вплинути на ринок платіжних послуг, використовуючи інновації, які знижують витрати, покращують клієнтський досвід та підвищують конкуренцію. Застосування штучного інтелекту дозволяє аналізувати платіжні дані клієнтів для виявлення та запобігання шахрайським операціям, а використання біометрії допомагає підвищити зручність та автентифікацію. Застосування токенізації допомагає забезпечити безпеку платіжних комунікацій.

Таблиця 3.1.

Зростаючі фінтех-компаній та стартапи в світі

Назва	**Приріст**	**Рік заснування**	**Місце**	**Фінансування**	**Що роблять**
Chipper Cash	5300%	2018	Сан-Франциско, Каліфорнія	$337.2M	це додаток для грошових переказів. Вони дозволяють користувачам безкоштовно надсилати особисті платежі
Razorpay	736%	2014	Бангалор, Індія	$816.3M	це набір платіжних шлюзів. Їхні десятки продуктів включають інструменти сторінки оформлення замовлення, автоматизовані платіжні рішення постачальників, віртуальні рахунки тощо

Продовження таблиці 3.1.

Rapyd	660%	2016	Лондон, Великобританія	$770M	це платіжний шлюз, орієнтований на міжнародні карткові платежі
ICapital Network	150%	2013	Нью-Йорк, штат Нью-Йорк	$729.2M	фінтех-компанія, що надає доступ до альтернативних інвестицій заможним інвесторам, фінансовим консультантам та компаніям, що управляють активами
Figure	26%	2018	Сан-Франциско, Каліфорнія	$1.6B	це фінансова послуга, що працює на блокчейні як для особистого, так і для ділового використання. Стартап пропонує фінансові продукти, пов'язані з іпотекою, власним капіталом та особистими кредитами для фізичних осіб
Cash App	566%	2013	Сан-Франциско, Каліфорнія	$75K	це рішення для мобільних платежів, яке дозволяє користувачам надсилати та отримувати гроші. Клієнти також можуть купувати та продавати біткойни, а також інвестувати в акції
BharatPe	3700%	2018	Нью-Делі, Індія	$680.5M	це інтегративна платформа обробки платежів для продавців в Індії
Chime	323%	2013	Сан-Франциско, Каліфорнія	$2.3B	це необанк, який надає користувачам рішення для мобільного банкінгу без комісії

Джерело: складено автором за даними [26]

У Європі північні країни лідирують за обсягом безготівкових операцій [37]. Це демонструється тим, що фінансові технології у Великобританії оцінюються майже у 40 мільярдів доларів США, а обсяг інвестицій складає 11 мільярдів доларів США. Німеччина також вкладає в FinTech 2,1 мільярди доларів США (12,9% від загального обсягу фінансування), а Швеція - 2,0 мільярди доларів США (12,4% від загального обсягу фінансування) [27]. В Нідерландах знаходиться найдорожча FinTech-компанія в Європі – Adyen (залучено загалом 266 млн дол. США [28], оцінюється у 22 млрд дол. США [29]), що спеціалізується на наданні платіжних послуг.

Україна приєднується до світових тенденцій та швидко переходить до електронних форм грошового обігу на основі FinTech. Це надає більше можливостей для фінансування витрат у період російсько-української війни та відбудови. Використання FinTech також збільшує прозорість фінансових транзакцій, зменшує витрати та збільшує ефективність електронної комерції.

У світлі цих тенденцій Національний банк України (НБУ) модернізує не тільки систему електронних грошей, але і всю систему електронних платежів та платіжну інфраструктуру України. З 3 серпня 2020 року Система електронних платежів НБУ запрацювала в режимі 23/7, що дозволяє забезпечувати безперервний процес обробки платежів. Загалом, за першу добу роботи за новим регламентом платежі в Системі електронних платежів здійснили всі 75 банків України та Державна казначейська служба України [30].

Безготівкові розрахунки в Україні зростають, що відповідає європейським тенденціям (рис. 3.3, рис. 3.4). У травні 2022 року кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, становила 637 млн, а їхня сума – 573,7 млрд грн [31].

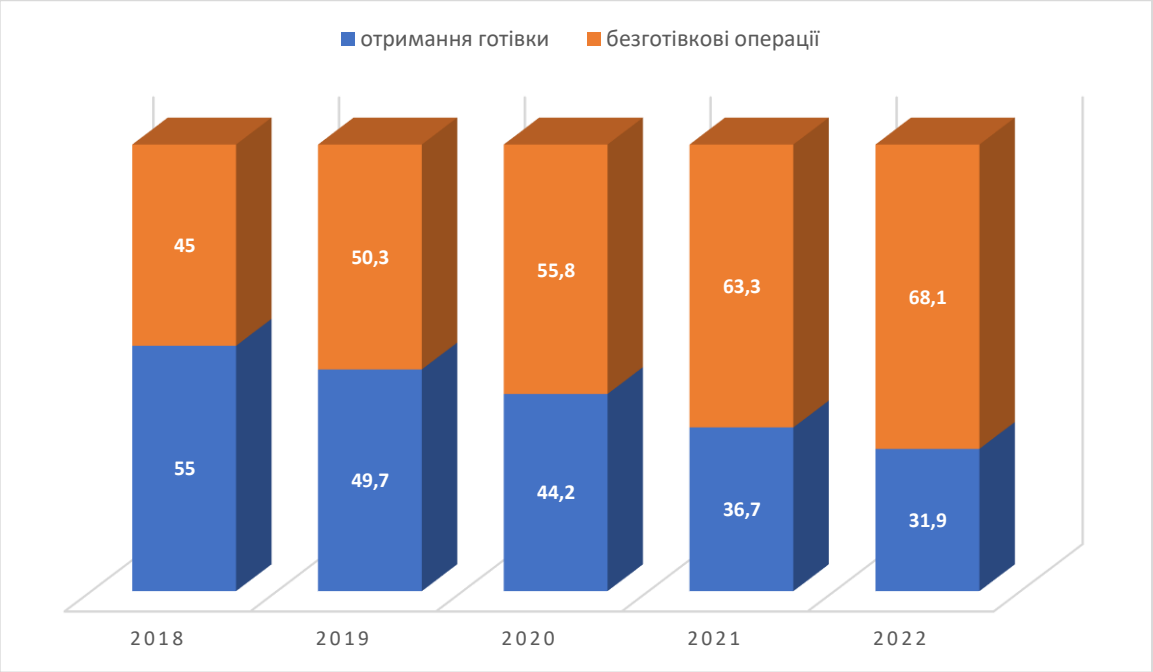

Рис. 3.4. Зростання частки безготівкових операцій за сумою, %

Джерело: сформовано автором за даними [32]

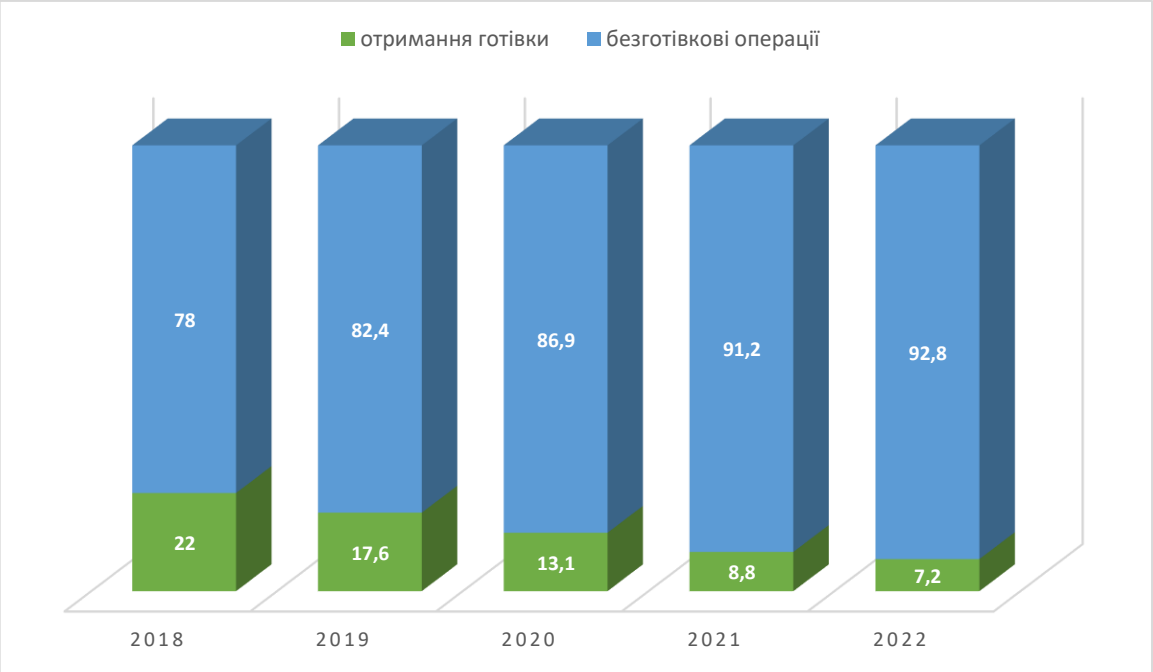

Рис. 3.5. Зростання частки безготівкових операцій за кількістю, %

Джерело: сформовано автором за даними [32]

В умовах війни українці продовжували надавати перевагу безготівковим операціям із платіжними картками. Так, за травень - грудень

2022 року частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою становила майже 69% у загальному обсязі операцій із платіжними картками. Водночас частка за кількістю залишилася майже незмінною – 92%. Тобто 92 зі 100 операцій із картками були безготівковими [32].

Лобач О. та Кравченко Н. відзначають, що нова модель правового платіжного механізму включає в себе такі аспекти, як: регулювання цифрового платіжного ринку (з використанням цифрової національної валюти та штучного інтелекту), зміну правових відносин на платіжному ринку щодо зниження банківської монополії, оновлення правового статусу надавачів та користувачів платіжних послуг, більшу увагу до прав захисту споживачів та наглядових органів, а також формування правових вимог щодо форми та правил використання цифрових платіжних інструментів [33].

Для подальшого розвитку безготівкових розрахунків та формування економіки без готівки в Україні необхідно здійснити широкий комплекс заходів у таких напрямках:

1. Зниження монополізації ринку карткових платежів.
2. Підвищення безпеки операцій з картками.
3. Боротьба з шахрайськими операціями з використанням карток.
4. Модернізація системи електронних платежів Національного банку України.
5. Створення Національної платіжної системи «ПРОСТІР» [34].

При розгляді заходів щодо розвитку електронних платежів в Україні, можна запропонувати декілька кроків на державному рівні.

По-перше, потрібно вдосконалити регуляторну базу, щоб забезпечити сприятливі умови для розвитку електронних платежів, включаючи розробку регуляторних засад, які відповідають найвищим міжнародним стандартам. Держава повинна систематично моніторити нормативно-правові акти, щоб забезпечити їх відповідність найсучаснішим тенденціям цифрової економіки.

По-друге, важливо покращити інфраструктуру, так як для ефективного використання електронних платежів потрібна потужна інфраструктура, яка

включає швидке Інтернет-з'єднання та надійні системи оплати. Інвестування в ці області може суттєво покращити інфраструктуру. Руйнування інфраструктури внаслідок військової агресії може мати негативні наслідки для багатьох суспільних сфер, але відновлення на принципах останніх цифрових рішень дозволить зробити якісний стрибок в забезпеченні розвитку електронних платежів.

По-третє, розвиток технологій безпеки є однією з головних передумов успішного впровадження електронних платежів, оскільки крадіжка особистих даних та фінансової інформації є серйозною загрозою для користувачів. Інвестування в кібербезпеку є необхідним для забезпечення безпеки електронних платежів.

По-четверте, розширення доступу до банківських послуг є ключовим елементом успішного впровадження електронних платежів. Користувачам потрібно мати банківський рахунок, а банки можуть розробляти та пропонувати більш доступні та прості банківські продукти та послуги, що відповідають потребам різних соціальних груп, таких як студенти, малі підприємці, низькоприбуткові сім'ї тощо.

По-п’яте, розвиток мобільних платежів: хоча мобільні платежі стають все більш поширеними серед користувачів смартфонів, доступ до них ще не є повністю універсальним. Держава може підтримувати розвиток мобільних платежів, сприяючи створенню надійних та безпечних платіжних систем для мобільних пристроїв.

По-шосте, підтримка міжнародних платіжних систем: держава може збільшувати підтримку міжнародних платіжних систем, таких як Visa, Mastercard і PayPal, які дають змогу користувачам здійснювати міжнародні платежі. Це може стимулювати зовнішню торгівлю та сприяти інтеграції зі світовими економічними системами.

По-сьоме, підтримка розвитку електронних платежів через FinTech-індустрію: держава може сприяти розвитку FinTech-стартапів, надаючи їм

фінансову та регуляторну підтримку, що може прискорити розвиток електронних платежів.

По-восьме, підвищення рівня фінансової грамотності: щоб успішно використовувати електронні платежі, люди повинні бути фінансово грамотними. Держава може сприяти розробці програм підвищення фінансової грамотності університетами та іншими навчальними закладами, які допоможуть людям краще розуміти електронні платежі та їх переваги.

На глобальному та національному рівнях технологічні фінансові інновації стрімко розвиваються, що призводить до з'яви нових компаній, що пропонують традиційні фінансові послуги з використанням сучасних цифрових технологій, таких як штучний інтелект, аналіз великих даних, блокчейн, розумні контракти, хмарні обчислення та робо-порадники. Незважаючи на військові дії та руйнування інфраструктури, частка безготівкових розрахунків в Україні зростає і буде продовжувати зростати швидкими темпами. За допомогою державної підтримки, спрямованої на розвиток регуляторної бази, інфраструктури, технологій безпеки, доступу до банківських послуг, мобільних платежів, міжнародних платіжних систем, FinTech-індустрії та фінансової грамотності, ефективність економічної системи в цілому можна підвищити через розвиток електронних платежів.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження безготівкових операцій банку та перспектив їх розвитку можна зробити наступні висновки:

1. Провівши аналіз економічної категорії «безготівкові операції» було виявлено, що науковці трактують це поняття, як елемент фінансової системи, що допомагає банкам ефективно управляти грошовими потоками та забезпечує максимальну ефективність використання фінансових ресурсів. Важливість безготівкових операцій для економіки полягає в тому, що вони забезпечують швидкість та ефективність обігу грошей, підвищують безпеку платежів, зменшують витрати на збір та зберігання готівки та підвищують ефективність використання фінансових ресурсів.
2. У ході кваліфікаційної роботи було проведено дослідження типів та видів безготівкових операцій. Виявлено, що безготівкові розрахунки є важливим елементом сучасної фінансової системи. Аналізуючи літературні джерела та використовуючи методи дослідження, було визначено різноманітні форми та способи безготівкових розрахунків, які використовуються в Україні. Серед них виявлено такі типи операцій, як безготівкові платежі, перекази коштів між рахунками, електронні платіжні системи, інтернет-банкінг та багато інших.
3. Аналізуючи літературні джерела та статистичні дані, було встановлено, що безготівкові операції є важливим елементом сучасної фінансової системи як в Україні, так і в багатьох країнах світу. Сучасний стан безготівкових операцій характеризується широким спектром інноваційних технологій та електронних платіжних систем, які значно полегшують процеси розрахунків і забезпечують швидкість та зручність виконання операцій. Велику роль у розвитку безготівкових операцій відіграють такі фактори, як електронна комерція, мобільні платежі,

безпека та конфіденційність інформації, а також розвиток фінансових технологій (FinTech).

4. Було проведено аналіз переваг та недоліків безготівкових операцій. Вони є важливим інструментом для розрахунків у сучасному світі, проте потребують постійного вдосконалення і забезпечення безпеки. Розуміння цих переваг і недоліків допоможе розвивати та використовувати безготівкові операції з максимальною вигодою та мінімальними ризиками для всіх учасників.
5. Проведення безготівкових операцій в банку має свої особливості, пов'язані з різними каналами здійснення, забезпеченням безпеки та дотриманням вимог законодавства. Розуміння цих особливостей допомагає банкам забезпечувати надійні та зручні фінансові послуги для своїх клієнтів. Загалом, оптимізація і вдосконалення системи безготівкових розрахунків в Україні має великий потенціал для поліпшення економічної ситуації, забезпечення ефективності підприємств та стимулювання інвестицій в розвиток виробництва.
6. Безготівкові операції в Україні мають значний потенціал для подальшого розвитку. Уряд та регуляторні органи виявляють зацікавленість у сприянні переходу до безготівкової економіки, що сприятиме зменшенню використання готівки та підвищенню ефективності фінансових операцій. Можна стверджувати, що безготівкові операції мають великі шанси на подальше зміцнення та розширення своєї ролі в економічному житті України.
7. На основі проведених досліджень та аналізу можна зробити висновок, що розроблені пропозиції щодо поліпшення процесу безготівкових операцій в Україні, такі як вдосконалення інфраструктури, забезпечення безпеки та боротьба з неплатежами, мають великий потенціал для покращення ефективності та розвитку безготівкових операцій в країні. Їх впровадження сприятиме створенню зручних та надійних умов для

фінансових операцій, підтримки економічного розвитку та забезпечення сталого фінансового сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Спитник І. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно-інтеграційних процесів. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2022. Т. 6, № 47. С. 34–50. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3901
2. Учасники проектів Вікіпедія. Система електронних платежів Національного банку України. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Система_електронних_платежів_Національного_банку_України.
3. Федишин М., Вовк М. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах пандемії covid-19. Економіка та суспільство. 2021. № 32. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-66
4. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.
5. Про платіжні послуги. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text.
6. Безготівкові розрахунки. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash.
7. Учасники проектів Вікіпедіа. Платіжний термінал. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Платіжний_термінал.
8. Гончарук М.О. Комп’ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2-ге вид. 2012. С. 47–51.
9. Чайковський Я. І. Організація платіжних операцій банків. Тернопіль : навч. посіб., 2018. 232 с.
10. Бехтер Л. А. Сутність та роль безготівкових розрахунків в господарській діяльності підприємства. Економічний простір. 2011. №54. С. 151–155.

11. Країни, найбільш близькі до безготівкового майбутнього. Обан Інтернешнл. URL: https://obaninternational.com/blog/the-countries-closest-to-a-cashless-future/.
12. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://privatbank.ua.
13. АТ КБ "ПРИВАТБАНК" - Smida. Smida - Main page. URL: https://www.smida.gov.ua/db/prof/14360570.
14. Левицький В.В. Банківський менеджмент : конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 102 с.
15. Українська міжбанківська Асоціація членів пластикових систем «ЄМА». URL: https://www.ema.com.ua.
16. НБУ: безготівкові операції – у пріоритеті в українців: Мінфін. URL: https://minfin.com.ua/ua/2023/03/04/101759962.
17. Безготівкові розрахунки: НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash.
18. Несанкціонований доступ. Норд ВПН. URL: https://nordvpn.com/uk/blog/unauthorized-access/.
19. Цирлан А. Вплив безготівкових розрахунків на економічне зростання. Економічна. 2021. № 2(116). С. 96-106. URL: https://doi.org/10.53486/econ.2021.116.096
20. Луцик М. Аналіз ринку безготівкових платежів. Міжнародний гуманітарний університет «Економіка та менеджмент». 2020. № 42. С. 171-177. URL: https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-42-30
21. Демченко О. В., Ціпцюра О. В. Електронні гроші як економічна категорія у сфері електронних платежів. Приазовський економічний вісник. 2021. No 6(29). P. 110–114. URL: https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-6-20
22. Безготівкові країни. Контролюйте свої гроші – порівнюйте кредитні картки, позики, іпотеку тощо. URL: https://www.money.co.uk/credit-cards/cashless-countries.

23. Гомбер П., Кох Й.-А., Сьєрінг М. Цифрові фінанси та фінтех: сучасні дослідження та майбутні напрямки досліджень. Журнал економіки підприємства. 2017. Том 87, № 5. P. 537–580. URL: https://doi.org/10.1007/s11573-017-0852-x.
24. Баррозу М., Лаборда Дж. Цифрова трансформація та поява сектора фінансових технологій: систематичний огляд літератури. Цифровий бізнес. 2022 С. 100028. URL: https://doi.org/10.1016/j.digbus.2022.100028.
25. Абрамова А. С., Жаворонок А. В., Федишин М. П. Дослідження розвитку fintech: кейс для країн східної європи. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2020. № 1-2. С. 8–25. URL: https://doi.org/10.33244/2617-5940.1-2.2020.8-25
26. Ховарт Дж. 78 фінтех-компаній, що ростуть і стартапів (2023). Вибухові теми. URL: https://explodingtopics.com/blog/fintech-startups.
27. Пенн Д. Подивіться на 50 найкращих фінтех-компаній Європи. Finovate. 2020. URL: https://finovate.com/a-look-at-the-top-50-FinTech-companies-in-europe/
28. Інсайти та аналіз Crunchbase. URL: https://www.crunchbase.com/
29. Погляд на 50 найкращих фінтех-компаній у Європі. URL: https://finovate.com/a-look-at-the-top-50-FinTech-companies-in-europe/
30. Архірейська Н. В., Кучкова О. В. Сучасні тренди платіжного ринку України - безготівкові розрахунки та електронні гаманці. Ефективна економіка. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8969.DOI:10.32702/2307-2105-2021.6.79
31. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають, попри війну. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-zrostayut-popri-viynu
32. Національний банк України. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців. Національний банк України. URL:

https://bank.gov.ua/ua/news/all/voyenniy-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv.

33. Лобач О., Кравченко Н. Фінансово-правова природа послуг на платіжному ринку. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2022. Т. 1, № 42. С. 41–50. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3637
34. Захарченко В. І. Розвиток електронних форм грошового обігу як базовий тренд фінтеху. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2022. № 3. С. 22–36. URL: https://economics.net.ua/ejopu/2022/No3/22.pdf

ДОДАТКИ

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 969
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		**540 596**	**401 296**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		**482 807**	**334 681**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		**57 789**	**66 615**
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		**540 596**	**401 296**

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г.Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Продовж. дод. Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 905	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		**39 918**	**29 317**
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		**24 522**	**28 461**
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 760)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		**34 672**	**35 067**
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		**30 198**	**35 050**

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г.Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 689	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		**401 296**	**382 525**	**309 723**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		**334 681**	**329 700**	**255 194**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резервні та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		**66 615**	**52 825**	**54 529**
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		**401 296**	**382 525**	**309 723**

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г.Бурмін
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Продовж. дод. В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2021 рік	2020 рік (як рекласифіковано)
Процентні доходи в т.ч.:		35 854	33 563
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	17	30 870	28 547
- інші процентні доходи	17	4 984	5 016
Процентні витрати	17	(6 537)	(11 961)
Чистий процентний дохід		**29 317**	**21 602**
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	18	(856)	(1 809)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		**28 461**	**19 793**
Комісійні доходи	19	35 057	27 649
Комісійні витрати	19	(11 840)	(8 888)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		3 226	3 103
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		1 017	(7 460)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	32	8
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	(7 666)	16 045
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		(873)	(256)
Витрати на виплати працівникам		(8 904)	(8 192)
Амортизаційні витрати		(2 183)	(1 791)
Частка прибутку (збитку) асоційованих підприємств та спільних підприємств, облік яких ведеться за методом участі в капіталі		-	(124)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:		(2 348)	(16 681)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	15, 20	6 464	(8 539)
- адміністративні та операційні витрати	20	(8 812)	(8 142)
Інші доходи		1 266	1 200
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(111)	(104)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(164)	(6)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		77	-
Прибуток до оподаткування		**35 067**	**24 296**
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	21	(17)	6
Прибуток за рік		**35 050**	**24 302**

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г.Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток Д

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	1 765	875
Поточні податкові активи	22	6 660	2 257
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 379
Активи з права користування	10	1 738	1 703
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 982	4 850
Інші фінансові активи	12	3 467	2 228
Інші активи	13	8 901	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		**382 643**	**309 659**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		19	201
Кошти клієнтів	14	312 568	240 457
Зобов'язання орендаря з лізингу	31	1 844	1 734
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	22	9	9
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	22	147	122
Інші фінансові зобов'язання	15	2 912	1 523
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 087	3 266
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		**329 586**	**255 033**
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	206 060	206 060
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	689	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резерв переоцінки валют		27	27
Накопичений дефіцит		(162 980)	(162 999)
Чисті активи, що належать акціонеру Банку		**53 056**	**54 625**
Частка неконтролюючих учасників		1	1
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		**53 057**	**54 626**
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		**382 643**	**309 659**

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Продовж. дод. Д

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	18	33 563	33 841
Процентні витрати	18	(11 943)	(14 162)
Чистий процентний дохід		**21 620**	**19 679**
Відрахування до резерву на зменшення корисності	19	(1 771)	(4)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		**19 849**	**19 675**
Доходи за виплатами та комісійними	20	27 649	24 575
Витрати за виплатами та комісійними	20	(8 888)	(6 386)
Прибутки мінус збитки від операцій з іноземною валютою та своп-контрактів		3 103	2 589
(Збитки мінус прибутки)/прибутки мінус збитки від переоцінки іноземної валюти		(7 460)	6 510
Прибутки мінус збитки від реалізації інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		8	8
Витрати щодо резерву під юридичні ризики	16	(8 577)	(387)
Прибутки мінус збитки/(збитки мінус прибутки) від переоцінки інвестиційних цінних паперів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	16 045	(1 526)
Збитки/(прибутки) від уцінки будівель (що перевищують дооцінку) та переоцінки інвестиційної нерухомості		(256)	4
Зменшення корисності майна, що перейшло у власність банку як заставодержателя		(119)	(134)
Частка збитку від асоційованої компанії		-	(117)
Адміністративні та інші операційні витрати	21	(18 087)	(14 502)
Інші чисті доходи		1 319	2 391
Прибуток до оподаткування		**24 586**	**32 700**
Витрати з податку на прибуток	22	(25)	(30)
Чистий прибуток за рік		**24 561**	**32 670**
Інші сукупні доходи/(витрати):			
Статті, які будуть у подальшому рекласифіковані у прибуток чи збиток:			
Фінансові інструменти, що визнаються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:			
- Нереалізований (збиток)/прибуток від переоцінки		(1 649)	2 037
- Прибуток, що рекласифіковано до складу прибутків чи збитків		(8)	(8)
- Податковий ефект		(6)	-
Статті, які не будуть рекласифіковані у прибуток чи збиток:			-
Будівлі:			-
- Переоцінка будівель		139	(70)
- Податковий ефект		(25)	15
Інші сукупні (витрати)/доходи		**(1 549)**	**1 974**
ВСЬОГО СУКУПНИХ ДОХОДІВ ЗА РІК		**23 012**	**34 644**
Прибуток, що належить:			
Акціонеру Банку		24 561	32 670
Прибуток за рік		**24 561**	**32 670**
Всього сукупних доходи , що належать:			
Акціонеру Банку		23 012	34 644
Всього сукупні доходи		**23 012**	**34 644**

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер